

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Τέταρτος

Συνδρομή ἑτησίαν: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ Ἀλλοδαφῇ φρ. 20.—Αἱ συνδρομαὶ ἔρχονται ἀπὸ
1 Ἰαννουαρίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἶνε τελευτῶν.—Γραφεῖον τῆς Διοικήσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6.

20 Νοεμβρίου 1877

ΤΟ ΟΡΩΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΜΗ ΟΡΩΜΕΝΟΝ

[Ἐκ τῶν τοῦ F. BASTIAT]

Συνίτησι 181 σελ. 721.

IX. Η ΠΙΣΤΙΣ.

Πάντοτε μὲν, μάλιστα δὲ ἐπ' ἐσχάτων, ἐσκέφθησαν νὰ γενικεύσωσι τὸν πλοῦτον, γενικεύοντες τὴν πίστιν.

Δὲν εἶμαι, νομίζω, ὑπερβολικῶς λέγων ὅτι ἀπὸ τῆς φεβρουαριανῆς ἐπαναστάσεως τὰ τυπογραφεῖα τῶν Παρισίων ἐξήμεσαν ὑπερδεκακιςχιλίαις διατριβάς, ἐκθειάζουσας τὴν λύσιν ταύτην τοῦ κοινωνικοῦ προβλήματος.

Ἡ λύσις αὕτη ἔχει, φεῦ! ὡς χάσιν καθαρῶς ὀπτικὴν πλάνην, ἂν ἡ πλάνη δύναται νὰ ἦναι βάσις.

Συγχέουσι πρῶτον τὸ νόμισμα μετὰ τῶν προϊόντων, ἔπειτα τὸ χαρτονομίσμα μετὰ τοῦ νομίσματος, ἐκ τῶν δύο δὲ τούτων συγχύσεων νομίζουσιν ὅτι παράγουσι τι εἰς τὸ εἶναι.

Ἐν τῷ ζητῆματι τούτῳ δεῖν νὰ λησμονήσῃ τις ἐντελῶς τὸ μέταλλον, τὸ νόμισμα, τὸ γραμματίον καὶ πᾶν ἄλλο μέσον δι' οὗ τὰ προϊόντα μεταβιβάζονται ἀπὸ προσώπου εἰς πρόσωπον, καὶ ν' ἀποβλέψῃ εἰς τὰ προϊόντα αὐτὰ, διότι αὐτὰ εἶναι τὰ ἀληθῶς διδόμενα εἰς δάνειον.

Ὅταν ἐργάτης δανειζέται πενήκοντα φράγκα ἵνα ἀγοράσῃ ἄροτρον, πράγματι δὲν δανείζεται πενήκοντα φράγκα, ἀλλὰ ἄροτρον. Ὡσαύτως ὅταν ἔμπορος δανειζέται εἰκοστικισχίλια φράγκα ἵνα ἀγοράσῃ οἰκίαν, δὲν ὀφείλει τὸ ποσὸν αὐτὸ, ἀλλὰ τὴν οἰκίαν.

Τὸ νόμισμα δὲν μεσολαβεῖ εἰμὴ πρὸς διευκόλυνσιν τῆς συνεννοήσεως πλειόνων προσώπων.

Ὁ Πέτρος δὲν θέλει νὰ δανείσῃ τὸ ἄροτρον του, ὁ δὲ Ἰωάννης θέλει νὰ δανείσῃ τὰ χρήματά του. Τί κάμνει τότε ὁ Ἰάκωβος; Δανείζεται παρὰ τοῦ Ἰωάννου τὰ χρήματα, δι' αὐτῶν δὲ ἀγοράζει τὸ ἄροτρον τοῦ Πέτρου.

Πράγματι ὅμως κανεὶς δὲν δανείζεται χρήματα διὰ τὰ χρήματα. Δανείζεται χρήματα ἵνα δι' αὐτῶν προμηθευθῇ προϊόντα.

Ἄλλ' οὐδαμῶς εἶναι δυνατόν νὰ μεταβιβασθῶσιν ἀπὸ τοῦ ἐνός εἰς τὸν ἕτερον πλείονα προϊόντα τῶν ὑπερχόντων.

Ὅση δὴποτε καὶ ἂν ἦναι ἡ ποσότης τῶν χρημάτων καὶ τοῦ χαρτονομίσματος τῶν κυκλοφο-

ροῦντων, τὸ σύνολον τῶν δανειζομένων προσώπων δὲν δύναται νὰ λάβῃ πλείονα ἄροτρα, πλείονας οἰκίας ἢ ἐργαλεῖα, ἢ νὰ προμηθευθῇ πρῶτην ὕλην παρ' ὅ,τι τὸ σύνολον τῶν δανειστῶν δύναται νὰ προσφέρῃ, διότι, πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν καλῶς τοῦτο, ὅτι ἕκαστος δανειζόμενος ὑποθέτει ἕνα δανειστὴν, ἕκαστη δὲ λήξις προέρχεται ἐκ μιᾶς δόσεως.

Τούτου δὲ τεθέντος, ὅποια ὠφελήματα δύναται νὰ παράσχουσιν αἱ περὶ πίστεως διατάξεις; Μόνον νὰ εὐκολύνωσι, μεταξὺ δανειστῶν καὶ δανειζομένων, τὸ μέσον τοῦ νὰ εὐρίσκωσιν ἀλλήλους καὶ νὰ συνεννοῶνται. Ἄλλὰ τὸ ν' αὐξήσωσι διὰ μιᾶς τὸ σύνολον τῶν διδομένων καὶ λαμβανόμενων πραγμάτων, ἀδύνατον.

Καὶ ὅμως, ἵνα οἱ μεταξέθωμισται τύχῃσι τοῦ σκοποῦ, ἔπρεπε νὰ ἦναι δυνατόν τοῦτο· διότι σκοπὸς αὐτῶν εἶναι νὰ δίδωνται ἄροτρα, οἰκίαι, ἐργαλεῖα, πρῶτη ὕλη κ.λ.π. εἰς ἅπαντας τοὺς ζητοῦντας τοιαῦτα.

Τί δὲ πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ φανταστοῦ αὐτοῦ σκοποῦ ἐπινοοῦσι;

Νὰ δώσωσιν ὑπὲρ τοῦ δανείου τὴν ἐγγύησιν τοῦ Κράτους.

Ἄς ἐμβαθύνωμεν εἰς τὴν ὑπόθεσιν, διότι ὑπάρχει ἐν αὐτῇ τί τὸ ὀρώμενον καὶ τί τὸ μὴ ὀρώμενον. Ἄς προσπαθήσωμεν δὲ νὰ ἴδωμεν ἀμρότερα.

Ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι ἐν καὶ μόνον ἄροτρον ὑπάρχει ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ ὅτι αὐτὸ εὐρίσκεται ἐν Γαλλίᾳ. Τὸ ἔχει δὲ ὁ Πέτρος, ὁ δὲ Ἰωάννης καὶ ὁ Ἰάκωβος θέλουσι νὰ τὸ δανεισθῶσι. Ὁ Ἰωάννης διὰ τὴν τιμιότητά του, τὴν περιουσίαν του, τὴν ὑπόληψίν του παρέχει ἐγγυήσεις. Τὸν πιστεύονται, ἔχει πίστιν, κατὰ τὴν κοινὴν φράσιν. Ὁ Ἰάκωβος δὲν ἐμπνέει ἐμπιστοσύνην,

1. Ὁ Φραγκλῖνος ἔλεγεν εὐφρῶς: «Τὰ ἐλάχιστα συντελοῦσιν εἰς ἀπόκτησιν τῆς πίστεως. Ὁ κρότος τῆς σφύρας, ὁ ἀπὸ τῆς πέμπτης πρωΐνης μέχρι τῆς ἐνάτης ἑσπερινῆς, ὅρας πλήττων τὴν ἀκοὴν τοῦ δανειστοῦ τῶν σιδηροοργῶν καθιστᾷ τὸν δανειστὴν εὐκόλον εἰς παροχώρησιν ἐξαμῆνος προσελαίας· ἀλλ' ἂν ἴδῃ τὸν ὀφειλίτην του εἰς τὸ σπαιριστήριον, ἢ ἀκούσῃ τὴν φωνὴν του εἰς τὸ καπηλεῖον καθ' ἣν ὅραν ἔπρεπε νὰ ἦναι εἰς τὴν ἐργασίαν του, ἢ ἀστεῖλη ἀμέσως τὴν ἐπαύριον ζητῶν τὰ χρήματά του, καὶ θὰ στέρξῃ νὰ τὰ λάβῃ καὶ κατ' ὀλίγα, ἂν δὲν δύναται ὁ ὀφειλίτης νὰ τὰ δώσῃ διὰ μιᾶς, φοβούμενος μὴ ἐκ τῆς ἀναβολῆς τὰ χάσῃ ὅλα. Διὰ τοιαύτων τινῶν, ἀσημάντων φαινομένων, δεικνύει ὁ ὀφειλίτης ἂν σκέπτεται περὶ τῶν ὑποχρεώσεών του· δι' αὐτῶν ἀποκτᾷ τὴν ὑπόληψιν τῶν τακτικῶν καὶ τιμῶν ἀνθρώπων, καὶ αὐξάνει ἀκόμη τὴν πίστιν του.»

ἢ παρέχει ὀλιγωτέραν. Τότε εἶναι φυσικὸν νὰ δανείσῃ ὁ Πέτρος τὸ ἄροτρον τοῦ τῷ Ἰωάννῃ.

Ἄλλ' ἰδοῦ, κατὰ τὴν κοινωνιστικὴν ἐμπνευσιν, ἐπεμβάσκει τὸ Κράτος καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ: «Δάνεισον τὸ ἄροτρον σου τῷ Ἰακώβῳ, σοὶ ἐγγυώμαι ἐγὼ περὶ τῆς ἀποδόσεως, ἢ δὲ ἐμὴ ἐγγύησις εἶναι προτιμότερα τῆς τοῦ Ἰωάννου· διότι αὐτὸς μὲν δὲν ἔχει· εἰμὴ ἐξ ἑαυτοῦ τὸ ἀξιοχρεῶν, ἐγὼ δὲ, εἰ καὶ δὲν ἔχω περιουσίαν, διαθέτω ὁμῶς τὴν τῶν φορολογουμένων, δι' αὐτῆς δὲ θὰ σοὶ πληρώσω ἐν ἀνάγκῃ καὶ κεφάλαιον καὶ τόκον.»

Καὶ λοιπὸν, ὁ Πέτρος δανείζει τὸ ἄροτρον τοῦ τῷ Ἰακώβῳ. *Τὸ ὄρωμερον.* Οἱ δὲ κοινωνιστικὶ τρίβουσι τὰς χεῖρας λέγοντες: Ἰδοῦ, τὸ σχέδιον ἡμῶν ἐπέτυχεν. Χάρης τῇ ἐπεμβάσει τοῦ Κράτους ὁ πτωχὸς Ἰακώβος ἔχει ἄροτρον. Δὲν θὰ ἦναι ὑπόχρεως νὰ σκάπτῃ διὰ τοῦ λίσκου τὴν γῆν, βιάζεται ἤδη πρὸς εὐπορίαν. *Εὐτύχημα* δι' αὐτὸν, ὠφέλεια διὰ τὸ ἔθνος.

Ἄλλ' ἔχει, κύριοι, δὲν εἶναι ὠφέλεια διὰ τὸ ἔθνος· διότι ἰδοῦ τὸ μὴ ὄρωμερον.

Δὲν ὁράται ὅτι ἔλαβεν ὁ Ἰακώβος τὸ ἄροτρον, διότι δὲν τὸ ἔλαβεν ὁ Ἰωάννης.

Δὲν ὁράται ὅτι ἂν ἄροτριξ ὁ Ἰακώβος ἀντὶ νὰ σκάπτῃ διὰ τοῦ λίσκου, εἶναι ὑπόχρεως νὰ σκάπτῃ οὕτως ὁ Ἰωάννης ἀντὶ ν' ἄροτριξ.

Ἄλλ' ὅτι, κατὰ συνέπειαν, τὸ θεωρούμενον ὡς αὐξήσις ἐν τοῖς δανείοις δὲν εἶναι εἰμὴ μετάθεσις.

Δὲν ὁράται προσέτι ὅτι ἡ μετάθεσις αὕτη περιέχει δύο μεγάλας ἀδικίας.

Ἄδικίαν πρὸς τὸν Ἰωάννην, ὅστις, γενόμενος ἄξιος πίστεως καὶ ἀποκτήσας αὐτὴν διὰ τῆς τιμιότητος καὶ ἐνεργητικότητός του, δὲν ἀπολαύει τῆς ἐξ αὐτῆς ὠφελείας.

Ἄδικίαν πρὸς τοὺς φορολογουμένους, ἐκτεθειμένους εἰς νὰ πληρώσωσιν ἀλλότριον χρέος.

Θὰ εἴπῃ τις ὅτι ἡ κυβερνήσις παρέχει τὰς αὐτὰς εὐκολίας τῷ Ἰωάννῃ ὡς καὶ τῷ Ἰακώβῳ; Ἄλλὰ τί ὠφελεῖ, ἀφ' οὗ ἐν μόνον ἄροτρον ὑπάρχει διαθέσιμον καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ δοθῶσιν εἰς δάνειον δύο; Καὶ ὁμῶς εἰς τοῦτο ἀενάως ἐπανερχονται, λέγοντες ὅτι εἶναι δυνατόν διὰ τῆς μεσολαβήσεως τοῦ Κράτους νὰ γίνωνται πλείονα δάνεια ἀφ' ὧν εἶναι τὰ πράγματα ἄπερ δίδονται ὡς δάνεια, διότι εἰς τὸ παράδειγμα τὸ ἄροτρον παριστάνει τὸ σύνολον τῶν διαθέσιμων κεφαλαίων.

Παρέστησα, ἀλήθεια, τὸ πρᾶγμα ὑπὸ τὴν ἀπλουτέραν αὐτοῦ μορφήν· ἀλλὰ δοκιμάσατε διὰ τῆς λυδίας λίθου ὅλα τὰ κυβερνητικὰ πιστωτικὰ ἰδρύματα, τὰ πολυπλοκώτερα, καὶ θέλετε πεισθῆ ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐξαχθῇ ἄλλο εἰμὴ μετάθεσις καὶ οὐχὶ αὐξήσις πίστεως. Ἐν δοθέντι καιρῷ καὶ τόπῳ δὲν εὐρίσκειται εἰμὴ ὠρισμένον ποσὸν διαθέσιμων κεφαλαίων, ἅπαντα δὲ τοποθετοῦνται. Ἐγγυώμενον τὸ Κράτος ὑπὲρ

τῶν ἀφερεγγύων δύναται νὰ ἐπιφέρῃ αὐξήσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δανειζομένων προσώπων, ὑψώσιν τοῦ τόκου (ἐπὶ βλάβῃ πάντοτε τῶν φορολογουμένων), ἀλλ' ἀδύνατον νὰ ἐπιφέρῃ αὐξήσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δανειστών καὶ τοῦ ποσοῦ τῶν διαθέσιμων εἰς δάνειον πραγμάτων.

Ἄλλ' ἐν τοσούτῳ, πρὸς Θεοῦ, μὴ μοι ἀποδοθῇ συμπέρασμα ὑπερ ἀποκρούω. Λέγω μόνον ὅτι δὲν πρέπει νὰ εὐνοῶνται τεχνητῶς ὑπὸ τοῦ νόμου τὰ δάνεια, ἀλλ' ὅχι ὅτι καὶ τεχνητῶς πρέπει νὰ δυσκολαιῶνται. Ἄν ἐν τῷ ὑποθηκικῷ ἡμῶν συστήματι ἢ ὅπουδήποτε ἄλλοιθι τῆς νομοθεσίας εἶναι προσκόμματα τῇ ἐπεκτάσει καὶ τῇ ἐφαρμογῇ τῆς πίστεως, ἀς ἐκλείψωσιν ἄριστον καὶ δικαιοτάτον τοῦτο. Ἄλλ' αὐτὸ καὶ μόνον, πρὸς τῇ ἐλευθερίᾳ, πρέπει ν' ἀπαιτῶσι παρά τοῦ νόμου οἱ ἄξιοι τοῦ ὀνόματος μεταρρυθμισταί.

Ἐπιτομὴ συνόψεως.

I. B.

Θεοδώρου δὲ Νελδράκη

ΤΑ ΦΥΤΑ ΤΟΥ ΑΤΤΙΚΟΥ ΠΕΔΙΟΥ

ὑπὸ Σπ. Μηλιεράκη.

Συνολικὴ καὶ τῶνος· ἰδίαι σελ. 733.

ΜΙΚΡΟΒΙΟΝ

«Οἱ σίκυες, οἱ ὑπαγόμενοι ἐν γένει ὑπὸ τὴν οἰκογένειαν τῶν σικυοειδῶν, φιλοῦσι τοὺς ἀμμόδεις ὑπὸ ῥυτῶν ὑδάτων ποτιζομένους καὶ εὐηλίους τόπους. Φυτεύονται λοιπὸν πολλοὶ ἰδίως παρὰ τοὺς αἰγιαλοὺς καὶ τὰς ποταμίους ὄχθας ἢ ἐπὶ ἀγρῶν ἀνεπτυγμένων μὲν ἀλλ' εὐκόλως ὑδρευομένων.

«Τὰ σικυοειδῆ ἔχουσι σπουδαίαν σημασίαν ὡς τροφή παρὰ τοῖς Ἑλλησιν, ἰδίως κατὰ τὰς νηστείας τοῦ θέρους· κατὰ τὴν δεκαπενθήμερον νηστείαν τῆς Παναγίας ἀποτελοῦσι σχεδὸν τὴν μόνην τροφήν τῶν πενήτων.

«Ὅλα τὰ ἐν Ἀττικῇ κηπευόμενα σικυοειδῆ εἰσὶ φυτὰ ἐπέτεια, σπειρόμενα ἄμα τοῦ Ἀπριλίου ἀρχομένου, ὅτε ἡ χιών ἐτάκη ἐπὶ τῶν ὄρεων καὶ οὐδεὶς φρόδος νυκτερινῷ ψύχους ἐπίκειται. Θεραπεύονται δὲ τὰ ἐξῆς εἶδη:

«*Σίκυος ὁ πέπων ἢ μηλοπέπων* (κ. πεπονιά, πεπόνι) κατὰ πολλὰς ποικιλίας ἐχούσας ξανθὰς ἢ λευκὰς σάρκας, πρὸς δὲ καὶ ποικιλία τις τῶν τελευταίων δυναμένη νὰ διατηρηθῇ μακρότατον χρόνον (μέχρι τοῦ χειμῶνος), κ.τ.λ. Οἱ μηλοπέπωνες ἄρχονται πεπαινόμενοι τοῦ Ἰουλίου μεσοῦντος. Φέρονται δὲ καμπηλεῖς εἰς τὴν ἀγοράν. Καὶ οἱ βραδύτατα δὲ βλαστάνοντες καὶ μὴ πεπαινόμενοι κατὰ τὸ πέρασ τοῦ φθινοπώρου, ἀλλὰ μένοντες μικροὶ, δυσανεῖς καὶ ξυλωθεῖς δὲν καταφρονοῦνται, ἀλλὰ τρώγονται ὡς *ξυλάγγουρα*.

«*Σίκυος ὁ ἡμερος* (κ. ἀγγουριά, ὁ καρπὸς ἀγγούρι) διακρίνεται διὰ τὴν πολυκαρπίαν αὐτοῦ. Ὁ καρπὸς τοῦ σίκυος τρώγεται συνήθως ἄωρος, ἄνευ ἄλλου τινὸς συνεμβαλλομένου. Οἱ ἡ-

μεροὶ σίκυος, οἵτινες εἶνε μεζζονες καὶ εὐγευστώτεροι τῶν τῶν βορείων χωρῶν, φέρονται κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἰουνίου εἰς τὴν ἀγοράν. Συγγενές τι εἶδος (ἴσως *Σίκυος ὁ κυρτοκαρπός* C. Flexuosus) φέρει γλυκίζοντας καρποὺς ὀνημαζομένους *ἀντζούρια*· δὲν κηπεύεται ὁμῶς πολὺς, ὅπως Σίκυος ὁ ἡμερος.

«*Κολοκύνθη ἢ κοινή* (κ. κολοκυνθιά, ὁ καρπὸς κολοκύνθι) γεωργεῖται εἰς πολλὰ εἶδη· αἱ μικραὶ, ἐπιμήκεις, χλωραὶ καὶ ἄωροι συλλεγόμεναι κολοκύνθι εἰσὶν ἀγκυρῆν καὶ ὑγιᾶς λάχανον, ὅπερ ἐφόμενον δι' ὕδατος εὐχρηστεῖ λίαν ὡς φυλλίς ἢ ἄλλως πως, θερμὸν συνεμβαλλόμενον ἢ μὴ τῷ κρέατι κ.τ.λ. Ἐκ τῶν μεγάλων καὶ ὠρίμων κολοκυνθῶν (κ. κολοκύνθι ἀράπικα ἢ κόκκινα) τηγανίζεται ἡ ξανθοχρυσίζουσα σάρξ, ἢ γινόμενη ἔτνος τρώγεται ὑπὸ τῶν πενήτων.

«*Υπολείπεται ἡμῖν νὰ μνημονεύσωμεν Ἀργήρου τῆς κοινῆς* (κ. φλασκηῆς ἢ νεροκολοκυνθῆς, ὁ καρπὸς φλασκῆ ἢ ἀγκυρῆς), ἧς γεωργοῦνται πολλὰ ποικιλία. Τούτων οἱ ξηροὶ καὶ καῖλοι καρποὶ, ἔχοντες μορφήν καὶ μέγεθος διάφορον, εὐχρηστοῦσιν ὡς λάγνηνοι, ποτήρια, πυριτιδοδοχεῖα κ.τ.λ.

Ἄλλα τινὰ παρὰ τὰς κηπεύσι καὶ τὰς κατοικίαις θεραπειόμενα ἡμέρα φυτὰ

«Πολλὰ φυτὰ δὲν ὑπάρχοντα εἰς τὴν κτηγορίαν τῶν ἀνω βῆθόντων θεραπειομένων καὶ ὠφελίμων φυτῶν, καίτοι φυτευόμενα συχνὰ ἐν κήποις, παρὰ ταῖς κατοικίας τῶν χωρῶν καὶ πόλεων, ἢ καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν ἀσκεπῶν ἀγρῶν. Πρὸς συμπλήρωσιν λοιπὸν μνημονεύομεν καὶ τούτων:

«*Ἀκακία ἢ φραγκοσιανή* (κ. γαζία). Τὸ προσφιλέστατον καὶ σύνθητος δένδρον κατὰ γὰρ ἐκ τῆς βορείου Ἀμερικῆς· φέρει δὲ καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα πλῆθος ξανθοῦθρον καὶ ἡδυσσμοτάτων κεφαλῶν ἀνθέων, ἅτινα ἠνωμένα εἰς μικρὰς δέσμας εἶνε περιζήτητα καὶ διασπείρονται ὑπὸ τῶν γυναικῶν μεταξὺ τῶν ἐν κίσταις ἐνδυμάτων μετὰ πετάλων ῥόδων καὶ ἀνθέων λιθωνωτίδος, ὅπως εὐωδιάζωσιν αὐτά.

«*Ἡ Ροδὴ* θεραπεύεται εἰς πολλὰ εἶδη καὶ ποικιλίας. Ἰδίως ὁμῶς ἐθνικὴ καὶ πανταχοῦ ὡς φυτὸν χρήσιμον θεραπειομένη εἶνε *Ροδὴ ἢ γαλιδική* (κ. τριανταφυλλῆ τοῦ γλυκοῦ), ἐκ τῶν πετάλων τῆς ὁποίας, βραζομένων μετὰ σακχάρου, κατασκευάζεται γλύκισμα. Ταύτης δὲ ὑπάρχουσι δύο ποικιλίαι· μία ἐξανθοῦσα τὸν Ἀπρίλιον καὶ ἄλλη τὸν Μάιον (κ. ἀπριλιτικὴ καὶ μαΐτικη) ἢ πρώτη εἶνε ἡ εὐχρηστοτέρα. Τὸ ἐκ τῶν ἀνθέων τῆς δευτέρας γλύκισμα εἶνε ἠπίως ὑπαγωγόν τῆς κοιλίας, διὸ καὶ εὐχρηστεῖ ὡς φάρμακον οἰκίαιον. Καίτοι δὲ ὁ Μάιος καὶ ὁ Ἀπρίλιος εἶνε οἱ κατ' ἐξοχὴν μῆνες τῆς ἀνθήσεως τοῦ ῥόδου, οὐδέποτε ὁμῶς ἐλλείπουσιν ὅλως ἀπὸ τῶν κήπων τῶν Ἀθηνῶν ῥόδαί κοσμοῦσαι αὐτοῦ; διὰ τῶν ὠραίων αὐτῶν ἀνθέων.

«Τελευταῖον ἤρξατο κηπευομένη καὶ *Χαμαικέρασος ἢ μεγαλανθής* (κ. φράουλα, σπανιώτερον *χαμοκερασά*.)

«*Ἰορτὸ εὐσομον* (κ. μενεξές) δὲν ἀπαντᾷ μὲν οὐδαμῶς τῆς Ἑλλάδος αὐτοφύεις, θεραπεύεται ὁμῶς, καὶ δὲ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, ἀπανταχοῦ, ἰδίως δὲ ἡ ποικιλία ἡ φέρουσα διπλᾶ ἄνθη. Ἐξανθεῖ τὰ πρῶτα ἄνθη ἀρχομένου τοῦ Νοεμβρίου καὶ παρατείνει τὴν ἄνθησιν δι' ὅλου τοῦ χειμῶνος μέχρι τοῦ Ἀπριλίου.

«*Ὁπουρτία ἢ ἰνδικοσυκῆ* (κ. φραγκοσυκῆ) εἰσῆχθη πρὸ τινῶν ἐτῶν ἐν Ἀττικῇ εὐχρηστεῖ πρὸς φραγμὴν τῶν κήπων καὶ εἶνε ἡμιάγριος. Οἱ καρποὶ αὐτῆς ὀλίγον τιμῶνται.

«*Ἀκτὴ ἢ μέλαινα* (κ. κουφοξυλιά), χρήσιμος ἔνεκα τοῦ ἐμβρύγματος τῶν φύλλων αὐτῆς, θεραπεύεται καὶ ἐν τοῖς κηπεύοις τῶν χωρικῶν, ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἡμιαγρία.

«*Πιλιρθος ὁ ἐπέτειος* (κ. ἥλιος) εἶνε φυτὸν φυτευόμενον συνήθως ἐν ἀμπελώσει, λαχανοκήποις καὶ παρὰ τὰ χωρία, ὡς ἐκ τῶν ἐλαιούχων αὐτοῦ σπερμάτων· ἀνθεῖ περὶ τὰ μέσα τοῦ θέρους· εἶνε δὲ ἐπέτειον.

«*Ἀσπρη ἢ γενναία* (κ. βελήνη ἢ δάρνη) εἶνε φυτὸν αὐτοφύεις, ἀλλὰ καὶ φυτευτὸν συνήθως, ἰδίως δὲ παρὰ τὰς μονὰς καὶ τοὺς ναοὺς, καὶ θεραπειτόν. Τὰ φύλλα τοῦ εὐχρηστοῦσιν ὡς ἄρωμα, οἱ κλάδοι ἀντὶ τῶν φύλλων τῶν φοινίκων κατὰ τὴν Κυριακὴν τῶν Βαίων, αἱ δὲ βράγες πρὸς ἐξαγωγὴν ἐλαίου, ἔχοντες τὴν δύναμιν, κατὰ τὸν λαόν, νὰ αὐξάνῃ τὰς τρίχας.

«Ἐν Ἀττικῇ ἀπαντῶσι καὶ ἡ *Λεύκη* καὶ ἡ *Πλάτανος*, οὐ μόνον αὐτοφύεις, ἀλλὰ καὶ φυτευταί, ὡς συνηρεφῆ δένδρα παρὰ ταῖς πηγὰς, ταῖς ἐξοχικαῖς οἰκίαις κ.τ.λ. Πρὸς τοῦτο φυτεύεται καὶ *Ἰτέα ἢ βαβυλωνιακὴ* (κ. ἰτηκὰ καὶ εἰδικῶς κλαίουσα.)

«*Ἡ Κυπάρισσος* (Κυπάρισσος ἢ ἀείζωτος καὶ ἰδίως ποικιλία τις αὐτῆς πυραμιδοειδῆς *Κυπ. ἢ ἰσοπέτης*) εἶνε ὅλως ἰδιόζων ἐθνικὸν φυτὸν, ἐξαισίων εὐθενῶν ἐν Ἀττικῇ, σπανίως δ' ἐλλείπον ἀπὸ κήπου τινος ἢ ἄλλης τοποθεσίας. Εἶνε τὸ δένδρον τῶν μνημείων καὶ τῶν νεκροταφείων. Τὸ ξύλον αὐτῆς εἶνε πολύτιμον διὰ τὴν διάρκειαν αὐτοῦ, τούτου δ' ἔνεκα θεραπεύεται.

«*Ὁ Φοῖνιξ* θεραπεύεται κατ' ὀλίγα τινὰ ἄκαρπα ἄτομα ἐν Ἀττικῇ, διὸ μόλις εἶνε ἄξιος μνείας ἐνταῦθα.

«*Ἀγάθη ἢ ἀμερικανικὴ* (κ. ἀθάνκτος) εἰσῆχθη μακρὸν χρόνον μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς Ἀμερικῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀνατολὴν διὰ τῶν Ἑνετῶν. Τὸ φυτὸν τοῦτο ἀξιάναται σπριγγωδῶς, εἰς τινὰς δὲ νήσους τόσῳ ἐντελῶς ἐξοικειώθη, ὥστε καλύπτει τοὺς ἀπροσβάτους βράχους τῶν παραλίων (π.χ. ἐν Κεφαλληνίᾳ, Κρήτῃ κ. ἄλλ.) Ἀνθοῦν δ' ἐφάπαξ μόνον ἀπὸ τοῦ ἔτους ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτοῦ μέχρι τοῦ δεκά-

του εκφύει, άρχομένου του έαρος, τόν παχύν αυτόν σκῆπον, δίκην γιγαντώδους άσπαράγγου άνωψύμενον και φθάνοντα εις ύψος μέχρι 32 ποδών. Τά άνθη άνοιγονται φθίνοντος του Ιουλίου, διαρκούσι δ' επί 44 ημέρας. Βραδύτερον ό κανδυλοειδής κατά τή άνω άκρον σκῆπος άποξηραίνεται σὺν τῷ μητρικῷ φυτῷ, καταλείπων πολυαριθμούς άπογόνους εκ τῶν νεαρῶν παραφυάδων τῆς ρίζης. Οί σκῆποι οὔτοι, εις μέρη ένθα βλαστάνουσι πολλοί κατά άθροίσματα διά τῆς παραδόξης αὐτῶν μορφῆς διδούσιν εις τήν χώραν ὅλους ἴδιον γραφικόν χαρακτήρα.¹

Κάλαμος ὁ δόραξ ἢ χαρακίας (κ. καλάμι) φυτεύεται έντός τῶν κήπων, παρά τῆς ὄχθας τῶν ποταμῶν και ὄχρετῶν, εύχρηστῆ δὲ εις πλοκῆν

Κατάστασις τῆς γεωργίας και ἀξίας τῶν θεραπειομένων φυτῶν τῆς ἐπαρχίας Ἀττικῆς κατά τό έτος 1878.

Όνομα τῶν γεωργουμένων φυτῶν	Έκτασις κατά βασιλ. τετραγρέμμ.	Όλική Έκτασις	Όλικόν ποσόν τῆς σπορῆς	Πρόσοδος μετρουμένη κατ' ὄγκον ἢ κατά βάρος
Καρποί δημητριακοί και δῆ:				
Σίτος.....	104,900	162,287	43,660 κοιλὰ	208,410 κοιλὰ ³
Κριθῆ.....	27,580		15,600 »	405,380
Σιτοκριθῆ (σμιγδῆ) ²	27,650		9,800 »	49,600
Βρίζα.....	500			1,500 ὀκάδες
Άραβόσιτος.....	650			
Γρᾶστις (γρασίδι).....	4,007			
Έλαιῶνες.....		12,585		
Άγριζι έλαιαι.....				
Άμπελῶνες.....	39,237	39,344		6,823,008 ὀκάδες οἴνου
Σταφιδῶνες.....	407			26,400 λίτραι σταφιδῶν
Έρυθρόδαρον.....		350		62,600 ὀκάδ. ριζῶν έρυθρ.
Βάμβαξ.....		636		47,470 ὀκάδες
Καπρός.....		93		4,440 »
Σῆσαμον.....		8		320 »
Όσπρια και δῆ:				
Λάθυρος.....	562			20,320 »
Κάναμος.....	450			53,800 »
Φασόλοι.....	62	837		4,500 »
Έρέβινθοι.....	33			3,000 »
Φακή.....	45			800 »
Πίσσον.....	45			750 »
Γεώμηλα.....		50		19,000 »
Μωρέαι.....			4,506	
Άμυγδαλέαι.....			2,010	800 »
Συκαί.....			3,558	
Κῆποι ὀπωροφόροι και λαχαροφόροι				
Περιβόλια.....	4,891	2,701		Άξία κατά ὄγκον μετρουμένη περί τὰς 173,180
Λαχανόκηποι.....	810			32,290
Σικυῶνες.....		50		
(Πρινοκόκκιον.....)		(90)		
Φυσικαί νομαί.....		(99,000)		

1. Δὲν πρέπει νὰ λησμονῆ τις ὅτι: ἡ Ἀγάθη εἶνε φυτὸν παρειακτὸν ἐξ Ἀμερικῆς: θεωρεῖται δὲ ὑπὸ τῶν βοτανικῶν ἀναχρονισμῶν παρελκῶν ἢ γραφῆ ἀγαθῶν ἐπὶ παλαιῶν εἰκόνων: οὕτω π.χ. ἐπὶ τῶν γνωστῶν εἰκόνων τῆς ἱστορίας τῆς Βίβλου τοῦ Δορέ ὑπάρχουσιν οἱ βράχοι τῆς Παλαιστίνης ὑπ' ἀγαθῶν κεκαλυμμένοι.
 2. Συνήθως γεωργοῦνται σίτος μετὰ κριθῆς μεμιγμένα, ἰδίως δὲ ἐπὶ τῶν λιπρῶν και ἀκάρπων τόπων και ὑπὸ τῶν πτωχότερων γεωργῶν. Τὸ μίγμα τοῦτο καλεῖται σιτοκριθῆ ἢ σμιγδῆ.
 3. Ἐν κοιλῶν οἴτου εἶνε 22 ὀκάδες, ἐν κοιλῶν σιτοκριθῆς 20, και ἐν κοιλῶν κριθῆς 17 μόνον ὀκάδες.

ρωσιν ὅμως αὐτῆς ἐνόμισεν οὐ μικροῦ διαφέροντος ἄξιον νὰ ἐξακριβώσῃ και τήν σχέσιν τῶν διαφόρων ἡμέρων και θεραπειομένων φυτῶν πρὸς τήν έκτασιν τῆς χώρας ἢν καταλαμβάνουσι, τήν πρόσσοδον αὐτῶν κ.τ.τ.

Διὸ ἐν τέλει τοῦ βιβλίου παραθέτει πίνακα στατιστικόν, ὃν και ἡμεῖς παραθέτομεν ένταῦθα, λαβὼν τὰς ἐπ' αὐτοῦ σημειουμένας πληροφορίας παρὰ ἀνωτέρου ὑπαλλήλου τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐσωτερικῶν. (Όρα πίνακα.)

Συγκρίνοντες νῦν τὰ διάφορα ἐν Ἀττικῇ θεραπειομένα φυτὰ κατά τὴ μέγεθος τῆς ὑπ' αὐτῶν κατεχομένης έκτάσεως, ἐξάγομεν τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἐν τῇ πρώτῃ τάξει ἔρχονται τὰ σιτηρὰ (ἕτε καταλαμβάνοντα 162, 287 τετραγ. στρέμματα, ἐξ ὧν 101,900 ἀνήκουσι μόνω τῷ σίτῳ.) Δεύτερον ἔρχεται ἡ ἄμπελος, τρίτον ἡ ἐλαίξ, τέταρτον αἱ ὀπάραι και τὰ λάχνα, εἶτα δὲ τέλος αἱ μεταξὺ τῶν 4000 τετραγ. στρεμμάτων περιλαμβανόμεναι μικρότεραι θεραπείαι. Ἡ σειρά λοιπὸν εἶνε ἡ ἐξῆς:

Σιτῶνες 162.287 βασιλικά τετραγ. στρέμμ.
 Ἄμπελῶνες 39,344 »
 Ἐλαιῶνες 12,585 »
 Μηλῶνες και Ἀρχανῶνες 2,704 »
 Ὀσπριῶνες 837 »
 Βαμβακῶνες 636 »
 Έρυθροδανῶνες 350 »
 Καπνῶνες 93 »
 Σικυῶνες 50 »
 Γεωμηλεῶνες 50 »
 Σησαμῶνες 8 »

Τοιοῦτον εἶνε τὸ περιεχόμενον τοῦ συγγράμματος τοῦ κ. Heldreich «Περὶ τῶν φυτῶν τοῦ Ἀττικῶν πεδίου», οὐτινος συνεπτύξμεν τὰ μέγιστα τὸ καθαρῶς ἐπιστημονικόν μέρος. Οὕτω δὲ αὐτοῦ προσίθεται σπουδαία συμβολὴ εἰς τήν φυτολογίαν τῆς Ἑλλάδος, ἣτις ὁμολογουμένως διά τῶν ἀκαμάτων ἐρευνῶν πολλῶν φυσιοδιδῶν, ἰδίως ὅμως τοῦ κ. Θ. Ὀρφανίδου και κ. Θ. Ἐλδράχ, κατέστη και καθίσταται ὀσημέρην γνωστοτέρα και εἰς ἡμᾶς και εἰς τοὺς ἀλλοδαπούς. Εἶθε ἐν τῇ πατρίδι ἡμῶν νὰ εὑρεθῶσιν ὅμοιοι ἐρευνῆται και τῶν ἄλλων σχεδὸν ἀγνώστων τμημάτων τῆς Φυσικῆς Ἱστορίας, τῆς Ζωολογίας ὄηλ. και τῆς Ὀρυκτολογίας.

Κατὰ τὸ Almanach de Gotha τοῦ 1877, ἡ σχέσις τοῦ πληθυσμοῦ πρὸς τήν χωρικὴν έκτασιν ἔχει ὡς ἐξῆς εἰς τὰς διαφόρους χώρας τῆς Εὐρώπης: Βέλγιον (κατὰ τετραγ. χιλιόμε.) 181 κάποικοι, Κάτω Χῶραι 116, Μεγ. Βρετανία και Ἰρλανδία 106, Ἰταλία 93, Γερμανία 79, Γαλλία 68, Ἑλβετία 64, Ἀδρια και Οὐγγαρία 61, Δανία 50, Πορτογαλία 48, Ἰσπανία 33, Ἑλλάξ

29, Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία, Ῥουμανία και Σερβία 28, Ῥωσία 14, Σουηδία 10, Νορβηγία 6.

Ὁ ἐξ Ἑλλήνων ἔλαυν τὸ γένος ἐν Γαλλίᾳ δὲ ποιούμενος τὰς διατριβὰς λόγιος Κ. Ε. Υαμπουζ (Γεμενῆς) ἀνέγνωσεν ἐπ' ἰσχυρίων ἐν τῇ ἐν Λουδοβῶν Ἀκαδημίᾳ τῶν ἐπιστημῶν τῆς φιλολογίας και τῶν τεχνῶν τήν ἀξίαν λόγου και τὰ πολὺ ἡμᾶς ἐνδιαφέρουσιν πραγματείας, ἧς παρέχομεν ἐν τοῖς ἐξῆς μεταφράσειν, τήν ὁποίαν και ἐν ἰδιαιτέρῳ φυλλάδιον ἐξέδοκε.

Ὅτι κατά τοὺς χρόνους τῆς ὀ σταυροφορίας ἐκυρίευσαν οἱ Φράγκοι τήν Κωνσταντινουπόλιν και ἐνεθρόνισαν ἐν αὐτῇ λατίνον αὐτοκράτορα, τὸν Βαλδουίνον, κατέλαβον και πολλὰς χώρας τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ἐν αἷς ἐνεφύεσαν τὸ ἐν τῇ Δύσει τότε κρατοῦν τιμαριωτικόν σύστημα και πάντα τὰ νόμιμα αὐτοῦ. Αἱ Ἀθηναί τὸτε μεταξὺ ἄλλων, ἡ μεγαλόνημος πατρίς τοῦ Περικλέους, μετεμορφώθη εἰς φραγκικόν δουκάτον, οὐτινος ἀπὸ τοῦ 1205 μέχρι τοῦ 1311 ἤσαν Γάλλοι δούκες, ἀπὸ τοῦ 1311 μέχρι τοῦ 1387 Ἰσπανοί και ἔκτοτε μέχρι τοῦ 1458 Ἴταλοί, ὁπότε περιήλθον και αἱ Ἀθηναί ὑπὸ τὸν τουρκικόν ζυγόν, ὅφ' ἐν ἐπιπρωτο ὀλόκληρον τὸ πολυπαθὲς ἡμῶν γένος ἐπὶ μακροῦς αἰῶνας νὰ δουλεύσῃ.

ΟΙ ΓΑΛΛΟΙ ΔΟΥΚΕΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Ἐπὶ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ, τῆς ἀγούσης ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Ἐλευσίνα, ἦν τὸ πάλαι διήνυον οἱ μεμνημένοι οἱ ἀπὸ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς πορευόμενοι εἰς τὸν τῆς Δήμητρος, εἰς τήν κορυφήν τοῦ λόφου τοῦ διαχωρίζοντος τὸ Ἀττικόν πεδίων ἀπὸ τοῦ Μεγαρικοῦ, κείται τὸ χωρίον Δαφνί, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα δηλοῖ ὅτι ὁ τόπος οὗτος ἤτό ποτε ἱερὸς τῷ Ἀπόλλωνι. Ἀπὸ τοῦ λόφου τούτου, ἄμα ὀλίγον ἀπομακρυνθῆς τοῦ χωρίου ἐλέπεις δεξιὰ τὰς Ἀθῆνας, τὸν Παρθενῶνα και τὸν Ἰμπετῶν, πέραν δὲ τοῦ πρώτου τούτου ἐδάφους, διακρίνεις ἡ μάλλον μαντεύεις ἀναμέσον τῆς χτυσιζούσης τῆς θαλάσσης ὀμίχλης τὸ Σούνιον. Ἀριστερὰ φαίνεται ἡ Ἐλευσίς και πέραν ἐτι τῆς Μεγαρίδος τὰ ἄρη, και μεταξὺ Σουνίου και Ἐλευσίνος διαφαίνεται ὁ Παιραιεὺς και τὸ Φαληρικόν, τῆς Ἐλευσίνος ὀ κόλπος και αὐτὴ ἡ νῆσος ἡ Ἰμερτή. Ἡ ἐναρμόνιος καλλονὴ τῆς θαυμαστῆς ταύτης θέας καταμαγεύει τοὺς ὀφθαλμούς και ἀφαρπάζει τήν φαντασίαν, μέγα δ' εἶνε τὸ γόητρον, ὃ ἐξασκοῦσιν ἐπὶ τὸν νοῦν τοῦ περιηγητοῦ οἱ μεγαλόνημοιο οὔτοι τόποι. Καὶ ὅμως ἄλλο τι προσεῖλικυσε τήν προσοχήν μου, ὅτε ἐπισκέφθην τὸ Δαφνί. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ χωρίου ὑψαῖνται παλαιοῦ μοναστηρίου τὰ εἶρεπια. Οὔτε τῆς τοποθεσίας τὸ γόητρον οὔτε ἡ μικρὰ ἀπὸ τῆς πρωτεύουσας ἀπόστασις οὔτε τὸ κατάλληλον τοῦ τόπου εἰς συνοικισμὸν προέτρεψαν τοὺς νῦν καλογῆρους νὰ παλινρθώσωσι τὸ παλαιόν και κατερειπωμένον μοναστήριον. Καὶ ὅμως ἤτό ποτε τοῦτο ὁ Ἄγιος Διονύσιος τῶν κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας Γάλλων δούκων τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ ἐκκλησία κατὰ θαυμαστὸν τρόπον διατηρήθη. Ναὶ μὲν ἀνεργίζουσιν ἄγρια φυτὰ ἐπὶ τοῦ σπητοῦ οἰκοδομημα-

1. Ἐκκλησία παλαιοῦ μοναστηρίου ἐν Γαλλίᾳ, ἐνθα ἰθάπτοντο οἱ βασιλεῖς.

τος και ανά εκατοντάδας εμφωλεύουσιν αι χελιδόνες κατά μήκος της ύψηλης κορωνίδος και χαίρουσι ταραττούσαι δια των κωιλιών αυτών του ήχηντος νάρθηκος την Ιεράν και επιδλητικήν σιγήν, άλλ' ή Ιερά τράπεζα ΐσταται ακόμη δρθία και ανοικτός κείται ο παστός του αρτοφορίου, ως αν χθές έτι να είχε διαβη έκαιθεν στίφος άγριον θεθλωτών. Η ουρανία του τρούλου κοσμεϊται υπό μωσαϊκού χρυσούν έχοντος το έδαφος και περιστάνοντος τον Χριστόν περιεστοιχισμένον υπό των άποστόλων και εύλογούντα αυτούς. Είς το βάθος του έτέρου των πλαγιούθτων ναϊδρίων βλέπεις δύο επιτυμβίους πλάκας, επί της επιφανείας των οποίων είνε χαραγμένα τα οικόσημα των δουκων. Πολλήν μοι ένεποίησεν αίσθησιν ή όψις του γοθικού τούτου μοναστηρίου και των εν αυτώ παλαιών τάφων. Ίδιάζοντα άπένειμον σεβασμόν εις την μνήμην των ίπποτων τούτων των κοιμωμένων τόσοσ μακράν της φίλης πατρίδος τον έσχατον και αϊώνιον ύπνον και υπό έρείπια, α ούδεις ποτε ίσως θα συλλογισθη νναγειρή' περι τούτων πρόκειται νυν ο λόγος.

Τά ιστορικά γεγονότα, περι των θα μοι επιτρέψητε να σας όμιλήσω, τα έπραγματεύθησαν ήδη και οι Βυζάντιοι, ως ο Νικηφόρος ο Γρηγοράς και ο χαίρεις Ισπανός χρονογράφος δόν Ράμων Μουντάνερ και ο σοφός έλληνοιστής Buehon, ο εκδούς το πολύτιμον ανώνυμον ποίημα το γνωστόν υπό το όνομα Χρονικών του Μωρέως ή Βιβλίον της Κοινηέσας.¹ Και μετά τας γενομένας όμως ταύτας ιστορικάς έργασίας δεν θα ήνε ίσως όλως έστερημένη διαφέροντος ή και πάλιν αφήγησις δι' ολίγων των γεγονότων τούτων, καθ' ον χρόνον αι τύχαι της Ελλάδος ως εκ των περιστάσεων πιθανόν είνε να μεταβάλλωσιν όψιν. Μέχρι τουδε ή Ελλάς μετά σπανίας συνέσεως και αξιοπρακτηρήτου μετριοπαθείας απέσχε του να μετάσχη του άγώνος, όστις διεξάγεται εν τη Ανατολή. Θα πολιτευθη ούτω πως μέχρι τέλους; ή πολιτική σύνεσις θα υπερισχύση επί πολυ του νομίμου πατριωτικού πάθους, όπερ εξεγειρει το έθνος; Και αν άλλως συμβη, ούδεις δύναται να ψέξη τους Έλληνας διότι αξιοοσι να λάθωσι χώρας, αιτινες τόσοσ νομίμως τοίς ανήκουσιν, ως λ. χ. την Κρήτην, ένθα και επ' έσχατων τόσοσ έρρευσεν αίμα, την Ήπειρον, την πατρίδα του Βότσαρη, την Θεσσαλίαν, την παλαιάν ταύτην και άσβεστον έστίαν της έλευθερίας.

Έπειτα οι χρόνοι, εις ους άνέρχεται ή ημετέρα αφήγησις, ύπομνησκουσι τόσοσν δόξαν εις την

1. Ζητούμεν συγγνώμην παρά του λογίου συγγραφέως της παρούσης διατριβής αν τολμώμεν να παρατηρήσωμεν ότι όχι μόνον περί της εν Ελλάδι φραγκοκρατίας καθόλου, αλλά και περί των Γάλλων δουκων των Αθηνων ιδίως και πηγας άλλας και βοθηήματα έχομεν πλην των μνημονευθέντων. Σ. Μ.

πατρίδα μας (την Γαλλίαν), ωςτε εκπέμπεται ισχυροποίος τις αντανάκλασις επί των όριζόντων του μέλλοντος Νομίζω ότι αδύνατον είνε να ανακαλώμεν εν τη μνήμη την δόξαν εκείνην την παλαιάν χωρίς να αισθανώμεθα και δια το μέλλον ακράδαντον πεποιθήσιν

Ανάγεται δε ή ημετέρα αφήγησις κατά την λαμπράν εκείνην ιστορικήν περιόδο, ήτις αρχίζει κατά την δ' σταυροφορίαν και καθ' ον πάσα ή Ανατολή, από του Βυζαντίου μέχρι των Ιεροσολύμων, κατέστη χώρα σχεδόν γαλλική. Και εν τω έκασθέζετο ο Βαλδουίνος επί του αυτοκρατορικού θρόνου της Κωνσταντινουπόλεως, άλλοι σταυροφόροι κατέκτων την Αττικήν και τον Μωρέαν. Η γη της Ελλάδος φέρει έτι τα ίχνη των ίπποτων μας. Είς πάσης κοιλάδος την είσοδον, επί πάσης κορυφής έχούσης όπωσοδν στρατηγικήν σημασίαν, εν τω μέσω τόπων, ους έλάμπρυνον μάχαι των παλαιών της κλασικής Ελλάδος χρόνων, ύψούνται έρείπια πύργων φρουραλικών κτισθέντων υπό φράγκων βαρώνων, κατωκισθέντων έπειτα υπό αρχηγων διασήμων έλληνικων οικογενειών και τέλοσ καταστραφέντων κατά τον ύπερ της ανεξαρτησίας άγώνα. Ακμπράι ακροπόλεις, ας άνήγειρον του Βιλλαρδουίνου οι σύντροφοι, επιστρέφουσι τα ύψώματα της Νευπλίας, του Μιστρα, του Αργους και της Κορίνθου. Εν Αθήναις ισχυρός τετραγωνικός πύργος, έσχατον ίχνος του μεγαλοπροσπούς των δουκων ένδιαιτήματος, ρίπτει μετά θρασύειας αλαζονείας την σκιάν της βρβαύρου τεχντροπίας του επί των άσπίλων μαρμαρων του Παρθενώνος.¹

Κατά τον ιγ' αϊώνα ή Ελλάς, ως αναμνηστικώς μακρτυροοσι σύγχρονοι πηγαί, απελάμβανε μέν πολλής υλικής ευημερίας, αλλά κατεσπαράσσετο υπό μεγάλης διοικητικής άταξίας. Μόνον δε ή ζωτικότητα του αποκεντρωτικού των κοινοτήτων συστήματος, όπερ ίσχυεν εν αυτή, και ή των επισκόπων εξουσία, οιτινες κατήντησαν να εκπροσωποσι την κεντρικήν εξουσίαν, προσφύλακτον αυτήν από έντελουσ άποσυνθέσεως.

Έκ της τοιαύτης των πραγμάτων καταστάσεως ώφελούμενος ευγενής τις Πελοποννήσιος, Λέων ο Σγουρός, όστις κατ' έντολήν του αυτοκράτορος εκυθέρνα την Νευπλίαν, ιδιοποιήθη το Αργος και την Κορίνθον, έπειτα δε μαθών ότι οι σταυροφόροι έπολιόρκουν την Κωνσταντινούπολιν, έσπευσε να συλλέξη πολυάριθμον στρατιάν και να συναθροίση τον στόλον του προς τον σκοπόν του να επεκτείνη το ίδιον κράτος και πέραν του Ισθμού. Φαίνεται ότι σκοπός του ήτο να ιδρύση εν Ελλάδι μεγάλην και

1. Ο πύργος ούτος δεν υπάρχει πλέον από δύο έτών. Έπιμελεία της αρχαιολογικής έταρείας και χορηγούστος του Κ. Σλείμαν κατηδαρίσθη. Σ. Μ.

ανεξάρτητον ήγεμονείαν. Αφ' ου παρέπλευσε τον κόλπον της Σαλαμίνας, έστράφη κατά των Αθηνων, αιτινες τότε έστερουοντο στρατου και ήσαν εις παντελή ανικανότητα του νάντιταχθώσιν εις την όρμήν του επιφερομένου έχθρου. Αλλ' εκάθητο τότε επί του αρχιεπισκοπικού θρόνου των Αθηνων Μιχαήλ ο Ακωμινάτος, άνηρ άτρόμητος και εμπλεως πατριωτισμού. Το στρατεύμα του Σγουρού έφθασε χωρίς να εύρη ούδαμου αντίστασιν μέχρι των στενωδ του Δαφνίου, όπόθεν μόνον ήδύνατο πολέμιος από του πεδίου της Έλευσίνας έρχόμενος να εισδύση εις το της Αττικής. Εκεί ή εμπροσθοφυλακή συνήντησε τον άτρόμητον αρχιεπίσκοπον Αθηνων, όστις είχε μεταβη με τον σκοπόν του να πατρέψη δια της πειθοūs τον Σγουρόν από της παρατόλμου επιχειρήσεως. Ο Σγουρός έμεινεν άκαμπτος. Τότε ο αρχιεπίσκοπος ώσει ένθους γενόμενος έλάλησεν αυτώ ως προφήτης, και δείξας τον όρίζοντα υπέμνησεν εις τον Λέοντα ότι ξενικοί στρατοί είνε έτοιμοι να καταλάβωσι την Ιεράν γην της Ελλάδος και παρεκάλεσεν αυτόν θερμώς να μη επιβαρύνη τα προσεχη της πατρίδος δεινοπαθήματα δια πολέμου έμφυλίου. Εγέλασεν ο Σγουρός δια την προφητείαν και προσχώρησεν εμπρός.

Δεν έμόχθησε πολυ ο των Αθηνων αρχιεπίσκοπος ίνα εξεγειρή κατά του καταδρομέως το γενναϊόν του ποίμνιον. Οι Αθηναίοι δεν ήσαν επιλήσμονες του παλαιου μεγαλείου της πόλεως των και ουδόλωσ υπέμενον να ιδωσιν άρχοντα αυτόν της Κορίνθου και του Αργους τον τύραννον. Η παλαιά αντίζηλία των Αθηνων και της Πελοποννήσου άφυπνίσθη. Οι Αθηναίοι εκλεισθησαν έντός της ακροπόλεως μετά των οικογενειών και των υπαρχόντων των και ήτοιμάσθησαν προς άμυναν μέχρι θανάτου. Ο Σγουρός φοβηθείς αφήκε την ακρόπολιν. άλλ' έλεηλάτησεν άνηλεως την κάτω πόλιν και κατέταμε τους άγρους, εκείθεν δ' έπεφάνη εις τας Θήβας, αιτινες και παρεδόθησαν εις αυτόν. Η Ελλάς πάσα πλην της Ιεράς πόλεως της Αθηνας υπετάγη μετ' ου πολυ εις τον τολμηρόν Πελοποννήσιον και έγένετο λεία των κακούργούντων και άτάκτων αυτου σιφών. Το φιλόδοξον άνειρον του Σγουρού έπραγματώθη. Αλλ' ήδη οι ξένοι, ους προείδεν ο Ακωμινάτος, ήρχοντο. Οι φράγκοι βαρώνοι, ους ωδήγει Βονιφάτιος ο μαρκήσιος του Μομφερράτου, βασιλεύς δε Θεσσαλονίκης άναρρηθείς, εκτύπων ήδη δια των αίχμων των λογγων των των Θερμοπυλων τους βράχους. Ο Σγουρός πεποϊθών εις τας ιδίως δυνάμεις έτρεξε κατ' αυτών, και καθ' ον στιγμήν έμελλε να έλθη εις χείρας προς τους ξένους επιδρομείς δεν έλησμόνησε να ανακαλέση εις την μνήμην των στρατιωτων του το μέγα όνομα του Λεωνίδα. Αλλά δεν είχαν έλθει ακόμη το πλήρωμα

του χρόνου, ότε το πνευμα του μεγάλου της αρχαιότητος ήρωος έμελλε να πληρώση τας ψυχάς των απογόνων του. Με όλην την δραστηριότητα, ήν ανέπτυξεν ο Σγουρός, ήττήθη κατά κράτος. Μόλις επρόφθασε να σωθη εις της Κορίνθου την ακρόπολιν, όπου και έπεσε μετ' ολίγον μετά πεισματώδη αντίστασιν. Οι Φράγκοι διεχύθησαν ανα την Ελλάδα.

Αλλά τόσοσ έρείπια άφινεν όπίσω του ο Σγουρός, όθεν και αν διεβαινεν, ωςτε, κατά το λέγειν του Νικητα, ως πατέρα υπεδέχθησαν τον βασιλέα της Θεσσαλονίκης της Αττικής και της Βοιωτίας οι κάτοικοι. Αυτός ο Αθηνων Μιχαήλ, όστις τόσοσ άντέστη εις τον εκ Πελοποννήσου άρπαγα, δεν επειράθη νάντισταθη εις τον Βονιφάτιον. Εθεώρησε τας επιτυχίας των Φράγκων ως θέλημα Θεου και υπετάγη εις τας ανεξερευνήτους βουλās της Θείας Προνοίας. Αλλά δεν ήθέλησεν αυτός να παραμείνη εν Αθήναις. Εγκατέλιπε το ποίμνιόν του και αφ' ου παρέδωκεν εις τους σταυροφόρους την Ακρόπολιν, περίλυπος απήλθεν ο αρχιεπίσκοπος και κατέφυγεν εν Χίω, ένθα έτελεύτησε τον βίον κλαίον την απολεσθείσαν της πατρίδος ανεξαρτησίαν.

Αι Αθηναι και αι Θήβαι έλαχον εις τον βουρογούνδιον ίππότην Όθωνα δε Λαρόσην (de la Roche), όστις επέγραψεν έαυτόν έθαι βυζαντίω Μέγαρ Κύρην Αθηνων. Ουδέποτε ίσως κατακτητής κατέκτησε δια μεγαλητέρας ήπιότητας και ουδέποτε υπήρξε γενναϊότερος και συνετώτερος. Εσεβάσθη τους καθεστώτας νόμους, τα δικαιώματα των πόλεων, την ιδιωτικήν περιουσίαν. Μόνοι αι αυτοκρατορική κτήσεις περιήλθον εις χείρας των Φράγκων. Εκεί όμως, ένθα ήτο αρμόδιος τόπος προς ίδρυσιν μεγάλων τιμαριών, εις τας επαρχίας τας πολυ απομεμακρυσμένας από των κατωκισμένων κέντρων, ένθα ήτο χρεία ναποκατασταθώσιν αρχηγοί δυναμένοι να εξασφαλίσωσι την έντελή καθυπόταξιν της χώρας, έδημιουργήθησαν μεγάλοι βαρώνοι, επί βλάβη των Ελλήνων ιδιοκτητων. Οι ιδιοκτηται ούτοι ευχαρίστως παρείχον εν μέρος των κτημάτων των, εύτυχεις λογιζόντες έαυτους αν υπό τον θρον τουτον διετήρουν το λοιπόν της περιουσίας των. Ωρίσθη, ωςτε οι Έλληνες κάτοικοι της χώρας να πληρώνωσιν εις τους Φράγκους τους αυτους φόρους και να έχωσι τας αυτας προς αυτους υποχρεώσεις, όπως και επί των αυτοκρατόρων του Βυζαντίου. Επειδή δε αι υποχρεώσεις αυται επεδάλλοντο υπό τακτικώτερας διοικήσεως, ειμάζομεν ότι και ολιγώτερον βαρύναι θα έφαινοντο εις τους κατοίκους ή το πριν. Οι κατακτηται προσείλκυσαν προς πάντων προς εκουτος την αιώνιαν ευγνωμοσύνην της Ελλάδος, διότι εφρόντισαν κατ' ουδέν να μη προσβάλλωσι την κατά κοινότητος ύφισταμένην αποκέντρωσιν. Διότι και κατά τους χρόνους έτι,

καθ' οὓς ἐπέβη τὴν Ἑλλάδα βαρύτατος ὁ ῥωμαϊκὸς ζυγὸς, αἱ ἑλληνίδες πόλεις καὶ κώμαι εἶχον διατηρήσει τὰς ἰδιαιτέρας τῶν ἀρχῶν, ἃς ἐξέλεγον οἱ πολῖται καὶ εἰς ἃς ἀνέθετον τὴν διεύθυνσιν τῶν δημοσίων πραγμάτων. Πλεῖστοι δὲ τοπικαὶ σύνοδοι, πατριωτικώταται καὶ λίαν προσηλωμένοι εἰς τὰ ἔθιμα τὰ παλαιὰ, εἶχον διαδεχθῆ κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας τὰς δημοτικὰς ἀρχὰς καὶ ἐκκλησίας, αἵτινες ἐξέλιπον ὁμοῦ μετὰ τῆς ἐλευθερίας. Ἡ ἑλληνικὴ λοιπὴν χώρα ἦτο διηρημένη ἢ μᾶλλον ὀργανωμένη εἰς πλείστα μικρὰς κοινότητας, κεχωσμένας εἰς τὰ βᾶθη τῶν κοιλάδων, κεχωρισμένας δι' ὑψηλῶν ποταμῶν ἀνυπερβάτων ὄρεων, ζώσας βίον ὅλως ἰδικαίτερον καὶ κεχωρισμένον ἀπὸ τῶν ἄλλων, ἀλλ' ἰσχυρῶς πρὸς ἀλλήλας συνδεδεμένους διὰ τῶν ἐθνικῶν παραδόσεων καὶ τῆς πρὸς τὴν κοινὴν πατρίδα ἀγάπης. Οἱ Ἕλληνες διετήρησαν τοιοῦτον τρόπον ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων τὸν ἐθνικὸν αὐτῶν χαρακτῆρα καὶ τοὺς ἐγγωρίους τῶν νόμους, εἰς τὸ πείσμα τῶν αἰῶνων καὶ τῶν κατακτήσεων.

Οἱ Φράγγοι ἀφῆκαν ἄθικτα πάντα ταῦτα, ἐδείχθησαν δὲ ἀπ' ἐναντίας εὐνοϊκοὶ πρὸς τὴν διατήρησιν τῶν καθεστώτων ὅθεν προσέβλεψαν τὴν ἀγάπην τῶν ἡττηθέντων. Ὅχι δὲ μόνον οἱ κατακτητὰί τῆς Ἀττικῆς καὶ τῆς Βοιωτίας, ἀλλὰ καὶ οἱ τῆς Πελοποννήσου, μετ' ὅλην τὴν πεισματώδη ἐνίοτε ἀντίστασιν τὴν ὁποῖαν εὗρον ἐν Ἀργεὶ καὶ ἐν Κορίνθῳ, μάλιστα δὲ ἐν Μάνη καὶ ἐν τῇ Λακωνικῇ, καὶ τὴν ὁποῖαν ἠναγκάζοντο νὰ καταβάλλωσιν, ἠκολούθησαν τὸ συνετὸν τοῦτο μέτρον.

Παρ' ὀλίγον ὅμως νὰ διεγείρῃ μῖσος ἀδιέλλακτον μεταξὺ κρατούντων καὶ κρατουμένων τὸ ζήτημα τὸ θρησκευτικόν. Οἱ σταυροφόροι ἐσκόπουν νὰ ἐξαναγκάσωσι τοὺς Ἕλληνας νὰ δεχθῶσι τὰ τῆς Δουτικῆς Ἐκκλησίας δόγματα, ὃ δὲ πολὺς τῶν πρὸς τοῦτο ζῆλος ὀλίγον ἐλείψε νὰ καταλήξῃ εἰς δεινὰς περιπλοκάς, ἂν μὴ ἀνεχαίτιζε τὸν πολὺν τοῦτον ζῆλον ἐκεῖνος ἀκριβῶς, ὅστις ἴσως ἦτο ὁ μᾶλλον ἐνδιαφερόμενος εἰς τὸ ζήτημα, ὁ Πάπας Ἰννοκέντιος ὁ γ'. Ἐν θαυμαστῇ τινι ἀλληλογραφίᾳ μετὰ μεγαλοψυχίας καὶ ἀνεξίτητης ἀντικειμένης ἀντικειμένης, ὁ μέγας οὗτος ποντίφικος συσταίνει εἰς τοὺς κατακτητὰς τὴν Ἑλλάδα νὰ μὴ κάμωσι καταχρηστικὰς τῆς ἰσχύος τῶν καὶ νὰ μὴ μεταχειρίζονται ὡς πρὸς τὰ θρησκευτικὰ ἄλλο ἔπλον πλὴν τῆς πειθοῦς. Οὕτω δὲ προέλαθεν ἔριν, ἣτις βεβαίως θὰ κατήντα αἰματηρὰ ἔμα καὶ ἀτελεύτητος. Καὶ ἡ ναγκάσθη μὲν ὁ κληρὸς ὁ ἑλληνικὸς νὰ παραδώσῃ εἰς τοὺς Λατίνους πολλὰς ἐκκλησίας καὶ ὄχι ὀλίγα μοναστήρια, ἀλλ' ὅλας, χάρις εἰς τὰς συνετάς συμβουλάς τοῦ ῥωμαίου ποντίφικου, διετήρησε τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως καὶ ἡ εἰρήνη δὲν διατράχθη.

Ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη ἐκυβέρνησεν ὁ Ὄθων δὲ Λαρόσης τὴν Ἀττικὴν καὶ τὴν Βοιωτικὴν, ἡ δὲ κυβέρνηση τοῦ ἐγένετο ἀτάραχος καὶ εἰρηνικὴ. Περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου τοῦ ὁ ἀγαθὸς ἱππότης ἐπαθεν ὑπὸ νοσταλγίας. Ἡ ἀνάμνησις τοῦ ἡμιγλώδους τῆς Βουργουνδίας ὀρίζοντος ἐπεσκότηζεν εἰς τὰ ὄμματά του τὴν λαμπρότητα τοῦ ἀττικοῦ οὐρανοῦ δὲν τὸν ἔτερπε πλέον ὁ πλοῦτος καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια τῆς αὐλῆς του, γνωριμωτάτης ἤδη γενομένης καθ' ἅπασαν τὴν χριστιανικὴν Δικαίως ἐπεθύμει νὰ ἐπανίδῃ τὸν πατρικὸν τοῦ φρουδαλικὸν πύργον καὶ νὰ ποθῆναι ἐκεῖ, ὅπου οἱ πρόγονοί του ἀπέθανον. Ἀποφασίσας λοιπὴν νὰ ἐπενέλθῃ εἰς τὴν Γαλλίαν, ἐπεισε πρῶτον ἐκεῖ ὡς τεκμήριον τῆς προσεχοῦς ἐπανόδου τοῦ ὁ εὐσεβῆς Ὄθων τεμάχιον τοῦ τιμίου ξύλου, ὅπερ εἶχε λάγει εἰς αὐτὸν καὶ ὅπερ ὑπὲρ πάντα θησαυρὸν ἐξέτιμα. Τὸ πολυτίμητον ξύλον φυλάσσεται μέχρι τοῦ νῦν εὐλαβῶς εἰς τὴν μικρὰν ἐκκλησίαν τοῦ χωρίου Rny.

Ἐν ἔτει 1225 κατέλιπε τὰς Ἀθήνας, ἀφῆσας τὸν τίτλον καὶ τὸ δουκάτον τοῦ εἰς τὸν ἀνεψιὸν τοῦ Γουίδωνος δὲ Λαρόσην.

Β'

Καθ' ἣν στιγμήν ὁ Γουίδωνος ἀνελάμβανε τὴν λαμπρὰν κληρονομίαν τοῦ θεοῦ του, ἡ ἑλληνικὴ χώρα ἦτο διηρημένη εἰς πολλὰ τεμάχια καὶ ἀρχοντίας καὶ κεκαλυμμένη ὑπὸ φρουρίων καὶ πύργων γοθθικῶν. Οἱ Φράγγοι κάτοχοι ἑλληνικῶν τιμαρίων ἠλλασσον τότε τὰ ὀνόματα ἃ εἶχον ἐκ γαλλικῶν τιμαρίων ἀντὶ νέων ὀνομάτων ἑλληνικῶν. Οἱ κύριοι τῆς Βρυγῆς (Bruges) λ. γ. ἐγένοντο βαρῶνοι τῆς Καρυταίνης, οἱ Σαιντουμέρ, βαρῶνοι τῶν Θηβῶν, οἱ Λατρομουάιλ (La Tremouille), κύριοι τῆς Χαλανδρίτζας, ἄλλοι, βαρῶνοι τῆς Ἀράχωβας, κόμητες τοῦ Ἀργους, βαῖλοι τῆς Κορίνθου κλ. Ἡ χώρα τῶν Θεῶν καὶ τῶν ἑρώων, ἡ κλασικὴ γῆ τῆς Ἑλλάδος εἶχε τι ἀληθῶς τὸ παραξένον ὑπὸ τὸν μανδύαν τῆς τὸν τιμαριωτικὸν δι' οὗ τὴν περιέβαλον οἱ Φράγγοι. Ἀλλὰ δὲν εἶχεν ὅμως μεταβληθῆ ἢ μεταβολὴ εἶνε εἰς τὴν ἐπιφάνειαν μόνον. Τὰ ἔθνη καὶ ἔθιμα ἔμειναν τὰ αὐτὰ, ὡς εἶδομεν δὲ ἀνωτέρω συνετέλεσαν εἰς τοῦτο καὶ αὐτοὶ οἱ κατακτητὰί.

Τὸ σπουδαιότατον γεγονός τῆς ἡγεμονίας τοῦ Γουίδωνος εἶνε ἡ περὶ τῆς ἀρχῆς ἔρις, ἣτις ἀγέρθη μετὰ τὸ αὐτοῦ καὶ τοῦ αὐθέντου τοῦ Μωρέως Γουιέλμου τοῦ Βιλλαρδουίνου. Ὁ ἄρχων τῆς Ἀχαΐας καὶ ὁ τῶν Ἀθηνῶν, ἡ Ἀττικὴ δὲ ἔπλεον ὅτι πάλιν καὶ ἡ Πελοπόννησος, ἐρίζουσι περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ βλέπομεν ἀναφυόμενον πάλιν ἀγῶνα, ὅστις πέπραται πάντοτε ἐκ πάσης ἀφορμῆς καὶ ὑπὸ πᾶσαν μορφήν νάναγεννάται.

Ὁ Βιλλαρδουίνος ἦτο φιλόδοξος, ὑπεροπτικὸς, ἀκαμπτος. Κύριος δὲ ὢν τῆς Σπάρτης ἐφαίνετο ὡς ἂν νὰ εἶχε μεταλάβῃ τὸν χαρακτῆρα τοῦ τό-

που καὶ τῶν ἀνδρῶν, οὓς εἶχε κατακτήσει. Ἡ κατάκτησις ἄλλως τε αὐτῇ δὲν εἶχε συντελεσθῆ ἀκόπως. Πᾶσα ἡ ἑλληνικὴ δραστηριότης καὶ ὁ ἑλληνικὸς πατριωτισμὸς εἶχε καταρῦγει εἰς ὀλίγας τινὰς χώρας καὶ πόλεις, ἔνθα πεισματώδης καὶ ὄχι ἄδοξος ἀντίστασις εἶχεν ἐπανειλημμένως ἐμποδίσαι τὸν σταυροφόρον τὴν πρόδον. Ἡ Λακωνικὴ λ. γ. πάντοτε ἀκαταδάμαστος δὲν εἶχεν ὑποκύψει εἰς τοὺς Φράγκους εἰμὴ μετὰ μάχης αἰματηροτάτης, ἡ δὲ Κορίνθος, ἣν ὑπερήσπιζεν ὁ Σγουρὸς καὶ ἔπειτα ὁ υἱὸς του, ἀντίστατο καὶ ὅτε ἀκόμη τὸ πλεῖστον τῆς Πελοποννήσου εἶχε καταθέσει τὰ ὄπλα. Ὁ Γουίδωνος εἶχεν ἀποτελεσματικῶς βοηθήσῃ τὸν Βιλλαρδουίνον. Εἰς ἀνταμοιβήν, ὁ Βιλλαρδουίνος εἶχε παραχωρήσῃ εἰς τὸν Γουίδωνον τὰ σημαντικὰ τιμάρια τοῦ Ἀργους καὶ τῆς Νκυπλίας, δι' ἃ, κατὰ τοὺς φρουδαλικὸς νόμους, ὁ κύριος τῶν Ἀθηνῶν ἐθεωρεῖτο ὑποτελής τοῦ αὐθέντου τοῦ Μωρέως. Ἀλλ' ὁ μέγας κύριος ἦτο ὅλως ἀνεξάρτητος ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς ἄλλας του κτήσεις. Ἡ ἀνεξαρτησία αὐτῆ ἰσχυροῦ γείτονος ἠνάγκη τὴν ὑπεροπτικὴν αὐθέντην. Ἐν ἔτει 1252, μετ' ὅλας τὰς προσενηχθείσας ποτε ὑπηρεσίας καὶ τὴν παλαιὰν φιλίαν, ὁ Γουιέλμος διέταξεν ὑπερηφάνως τὸν μέγαν κύριον νὰ πορευθῆ αὐτοπροσώπως παρ' αὐτῶ, νὰ τὸν προσκυνήσῃ ὡς κυρίαρχον καὶ νὰ λάβῃ ἀπὸ χειρὸς του τὴν ἀρχήν. Ὁ Γουίδωνος ἀπεκρίθη ὅτι ἦτο ἕτοιμος νάναγνωρίσῃ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Γουιέλμου ὡς πρὸς τὰ τιμάρια τοῦ Ἀργους καὶ τῆς Κορίνθου, ὄχι ὅμως καὶ ὡς πρὸς τὰς λοιπὰς κτήσεις, καὶ ἰδίως τὰς Ἀθήνας.

Ὁ μέγας κύριος διατεινέτο ὅτι καὶ αὐτὸς καὶ ὁ αὐθέντης τοῦ Μωρέως ἦσαν ἀμφότεροι ὁμοίως ὑποτελεῖς εἰς τὸν βασιλέα τῆς Θεσσαλονίκης, καὶ τοῦτον ὄφειλον νάναγνωρίζωσιν ὡς κυρίαρχον. Ὁ διίσχυρισμός οὗτος ἦτο ἀληθής; Δὲν εἶχε τὰ ἴσα κυριαρχικὸν τι δικαίωμα ὁ Γουιέλμος ἐπὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι Βαρωνίων, εἰς ἃς διένειμε τὴν χώραν ὁ βασιλεὺς μαρκήσιος; Δὲν ἠδύνατο ἐν τῷ δικαίωματι του τοῦτο καὶ ὡς ἐντεταλμένος ὑπὸ τοῦ κυρίαρχου νάπακίτῃ τὴν παρ' αὐτῶ μετὰ τῆσιν καὶ τὴν προσκύνῃσιν τοῦ Γουίδωνος; Τὸ ζήτημα τοῦτο φαίνεται ὅτι οὐδέποτε ἐλύθη ὀριστικῶς. Κατὰ τὸ Βιβλίον τῆς κατακτήσεως τὸ γραφὲν ὑπὸ τοῦ Γουιέλμου Βιλλαρδουίνου καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Buchon ἐκδοθῆν *Χρονικὸν τοῦ Μωρέως* ὁ Γουιέλμος εἶχε τῶ ἔντι τοιοῦτον δικαίωμα. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ λησμονώμεν ὅτι ἐκ τῶν δύο τούτων χρονογράφων ὁ μὲν ἦτο σπενὸς συγγενῆς, ὁ δὲ συστρατιώτης καὶ, καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα, ὁ ἰδικαίτερος τραβαδουρὸς τοῦ αὐθέντου. Ὁ Μουντάνος, ὁ τρατιώτης ποιητῆς, μάρτυς δ' ἀμερόληπτος ἐπὶ τοῦ προκειμένου, βεβαίως ὅτι καὶ ὁ μέγας κύριος τῶν Ἀθηνῶν καὶ ὁ αὐθέντης τοῦ Μωρέως εἶχον ἐπὶ τῷ αὐτῷ τίτλῳ λάβῃ τὰ τιμάρια τῶν ἀπ' εὐθείας παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς

Θεσσαλονίκης, καὶ ὅτι κατ' ἀκολουθίαν ἦσαν ὅλως ἀνεξάρτητοι μεταξὺ τῶν.

Ὅπως δὴ ποτε τὸ πρᾶγμα κατήντησεν εἰς τὰ ὄπλα. Ὁ Γουίδωνος ἠρίθμει μετὰ τῶν συμμάχων του ἕνα ἐκ τῶν συγγενῶν τοῦ Γουιέλμου καὶ ὑποτελῆ μάλιστα αὐτοῦ, Γουοφρέδον τὸν Βουγέρης, βαρῶνον τῆς Καρυταίνης, οὗτινος ἐξάκουστα ἦσαν τότε τὰ κατορθώματα καὶ αἱ περιπέτειαι. Ἡ συμμαχία αὐτῆ ἀποδεικνύει πως ὅτι δὲν εἶχεν ἄδικον ὁ μέγας κύριος ἄλλως δὲ ἤθελε λάβῃ ὑπὲρ αὐτοῦ τὰ ὄπλα ὁ ἐπὶ ἱπποτισμῷ περιθόητος βαρῶνος τῆς Καρυταίνης.

Οἱ δύο στρατοὶ ἐξῆλθον συγγρόνως σχεδόν, ὁ μὲν τοῦ αὐθέντου ἐκ τῆς Κορίνθου, ὁ δὲ τοῦ μεγάλου κύριος ἐκ τῶν Θηβῶν, καὶ συνητηθήσαν ἐπὶ τοῦ ἀμφιθεατροῦ τοῦ ὀροπέδιου τῆς Γερμανίας, ὅπερ καὶ νῦν ἐτι ὀνομάζεται ὄρος Καρύδι. Τὰ σωζόμενα ἐκεῖ εἰσὶν δύο παλαιῶν ἑλληνικῶν φρουρίων, τὰ ὁποῖα συνάπτουσι πρὸς ἄλληλα παχύτατα πυργοειδῆ τείχη φραγκικὰ, μαρτυροῦσι τὴν σημαντικότητά, ἣν ἀπέδιδον εἰς τὴν στρατηγικὴν ταύτην θέσιν καὶ οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ Φράγγοι. Οἱ δύο στρατοὶ ἡμιλλῶντο τίς πρῶτος νὰ φθάσῃ εἰς τὴν θέσιν ταύτην. Ἀπὸ τοῦ μέρους τῆς Κορίνθου φθάνει τις ἐκεῖ διὰ καταφερεῖας εὐκόλου καὶ ὄχι τραχέας ἀπὸ τοῦ μέρους τῶν Θηβῶν διὰ στενοπορειῶν ἀποκρημνῶν καὶ δυσβάτων. Ὄθεν ἡ στρατιὰ τοῦ Βιλλαρδουίνου εἶχε φθάσει πολὺ πρὸ τῶν ἀντιπάλων καὶ εἶχε καιρὸν νάναπαυθῆ ἀπὸ τῶν κόπων τῆς ὀδοπορίας καὶ νὰ ἦναι ἐτοιμὴ πρὸς νέους μάχους. Ἡ τοῦ Γουίδωνος ἀπ' ἐναντίας ἐφθασε κεκμηκυῖα ἀπὸ τοῦ ἀντιθέτου μέρους, δὲν εἶχε δὲ καιρὸν πρὸς ἀνάπαυσιν. Μόλις ἐπρόφθασαν οἱ στρατιῶται νὰ περιβληθῶσι τὴν πανοπλίαν ἕνα ὑποστῶσι τὴν ὄρην τοῦ ἐχθροῦ. Ἡττήθησαν λοιπὸν κατὰ κράτος καὶ ἠναγκάσθησαν ἡττημένοι νὰ τραπῶσι πάλιν ὀπίσω τὴν εἰς τὰ ἴδια ἄγουσαν. Ὁ Γουίδωνος κατέφυγεν εἰς τὰς Θήβας, ἔνθα μετὰ τινὰς ἡμέρας ἠναγκάσθη ὄχι μόνον νὰ συνθηκολογήσῃ καὶ κατ' ἀνάγκην νὰ ὀμολογήσῃ πίστιν καὶ ὑποταγὴν εἰς τὸν νικητὴν, ἀλλὰ νάπολογηθῆ διὰ τὴν προσκυνῆσιν αὐτῷ κατηγόριαν στάσεως κατὰ τοῦ κυρίαρχου ἐνώπιον δικαστηρίου, τὸ ὁποῖον συνεκρότησαν πάντες οἱ μεγάλοι βαρῶνοι τοῦ Μωρέως. Ἐν τῇ πεδιάδι τοῦ Νίκλι, τῆς παλαιᾶς Τεγέας, συνῆλθον οἱ φράγγοι βαρῶνοι, αἵτινες ἂν καὶ ἦσαν πάντες ἐχθροὶ τοῦ Γουίδωνος ὡς ὑποτελεῖς τοῦ Βιλλαρδουίνου, ἐφαίνετο δὲ ὅτι ἐμελλε νὰ καταδικασθῆ ὁ μέγας κύριος, οὐδὲν ἦττον ἀπέλυσαν αὐτὸν τῆς κατηγορίας, πεισθέντες εἰς τὴν ὑπερήσανον καὶ εὐχλωπτον ἀπολογίαν αὐτοῦ. Ὁ Γουιέλμος ὄργισθη ἐπὶ τούτῳ καὶ ἐνήγαγε τὸν Γουίδωνον ἐνώπιον τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας καὶ κυρίαρχου τοῦ Λουδοβίκου τοῦ θ'.

1. Καὶ ὡς πρὸς τὸ μέρος τοῦτο καὶ ὡς πρὸς ἄλλα τινὰ

Ὁ Γουίδων ἔνευ ἀναβολῆς ἔπλευσεν εἰς Γαλιαν ἵνα αὐτοπροσώπως παραστῆ ἐνώπιον τοῦ βασιλέως καὶ ἀπολογηθῆ. Ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Λουδοβίκου ἐγένετο δεκτὸς μετὰ πολλῶν τιμῶν, διότι ὁ βασιλεὺς ἐπεθύμει μᾶλλον νὰ ἦνε μεσάζων παρά δικαστής. Τῷ ὄντι δὲ κατώρθωσε νὰ συνδιαλλάξῃ τοὺς δύο πολεμίους, ὧν ἡ σύμφορος τῷ ἐφάνετο ἀπαραίτητος, δι' οὗ ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐπεδίωκε σκοπούς. Προσῆνεγκε δὲ πλούσια δῶρα τῷ Γουίδωνι ἵνα ἀνακουφίσῃ αὐτὸν ὑποστάνατα τόσα ἐξόδα καὶ ἵνα τὸν παρηγορήσῃ διὰ τὴν ἥτταν ἣν εἶχε πάθει, ἐπεκύρωσε δὲ πρὸς τοῦτοις εἰς αὐτὸν τε καὶ εἰς τοὺς διαδόχους του τὴν κατοχὴν τοῦ δουκάτου τῶν Ἀθηνῶν, ἔκτοτε δὲ δὲν ὠνομάζετο πλέον μέγας κόρης ὁ Γουίδων, ἀλλὰ δοῦξ τῶν Ἀθηνῶν. Τὴν δ' ἐπωνυμίαν ταύτην διετήρησαν καὶ οἱ διάδοχοί του.

Ἐν τῇ αὐλῇ τῆς Γαλλίας ἐθεράπευσε τοιοῦτοτρόπως τὸν δοῦκα, ἡ τύχη, ἣτις μέχρι τοῦδε εἶχε τόσον εὐνοήσει τὸν Γουλιέλμον, ἤρχισε νὰ τὸν ἐγκαταλείπῃ. Συλληθη εἰς αἰχμάλωτος δι' ἐνδράς ὑπὸ τοῦ δεσπότη Μιχαὴλ τοῦ β', ἐπιλεγμένου Ἀγγέλου, ἐστάλη μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Βαλδουίνου εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἡ αὐθεντία τοῦ Μωρέως, στερηθεῖσα τοῦ ἀτρομήτου αὐτῆς ἀρχηγού, κατεσπαράσσετο ἐπὶ τινὰ χρόνον ὑπὸ δεινῆς ἀναρχίας καὶ παρ' ὀλίγον νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὰς στασιαστικὰς προσπαθείας τῆς Μάνης καὶ τῆς Λακωνικῆς. Ὁ Γουίδων δὲν ἐχαιρέκακῆσεν, ἀλλ' ἐσυλλογίσθη ὅτι ὡς ἐκ τῶν περιστάσεων, ὧν ἐμνήσθημεν, ἐκινδύνευον πᾶσαι αἱ ἐν Ἑλλάδι γαλλικαὶ κτήσεις. Τὸν κίνδυνον τοῦτον ἀπεράσισε νὰ τὸν ἀποσοδῆσῃ. Ποιοῦμενος χρῆσιν τῆς ἐξαιρετικῆς θέσεως, εἰς ἣν εὐρίσκετο ἕνεκα τῆς πρὸς αὐτὸν εὐνοίας τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου, συνήθροισεν περὶ ἑαυτὸν ὁ νέος δοῦξ τοὺς φράγκους βαρῶνους, ἐξήγειρε τὸ φρόνημά των, κατέπαυσε τὰς μεταξὺ των ἐριδας καὶ ἠπέλιπε τὸν αὐτοκράτορα Μιχαὴλ τὸν Παλαιολόγον ὅτι θὰ κηρύξῃ πόλεμον κατ' αὐτοῦ. Ὁ Μιχαὴλ ἀπέλυσε τὸν κρατούμενον Γουλιέλμον, λαθὼν ὡς ἀντάλλαγμα δύο φρούρια ἐν Πελοποννήσῳ.

Ὁ Γουίδων ἀπέθανε τῷ 1264 καὶ διεδέχθη αὐτὸν Ἰωάννης ὁ υἱὸς του.

Ὁ Ἰωάννης συνεμάχησε πρὸς Ἰωάννην τὸν Δούκην, δεσπότην τῆς Θεσσαλίας, κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου, οὗτινος τὸ μὲν πρῶτον ἐνίκησε τὰ στρατεύματα, ἔπειτα δὲ μετὰ ἐν ἔτος ἡττήθη ὑπ' αὐτῶν. Ἀπέθανε τῷ 1275 ἄτεκνος καὶ διεδέχθη αὐτὸν ὁ νεώτερος ἀδελφός

τῆς παρουσίας πραγματικῆς παρατηρούμεν ὅτι οὐκ πάντοτε οὕτως, ὅπως ἔγρουσιν ἐνταῦθα ἐκθέτει τὰ πράγματα ὁ σοφὸς καθηγητὴς Κ. Παπαρηγόπουλος — ἵνα μὴ ἀναφέρωμεν ἄλλους — παραπέμπομεν δὲ εἰς τὸν ε' τόμον τῆς Ἱστορίας αὐτοῦ τοὺς θέλοντας πλεονεχῆς λεπτομερείας. Πρὸς. κατὰ Κωνσταντίνου Ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν καὶ Ι. Ἰωμανοῦ Γρατιανὸν Ζώρζην, ἐν τῇ Προεπισαγωγῇ. Σ. Μ.

του Γουλιέλμος, ὅστις ἐκυβέρνησεν ἡσύχως ἐπὶ δεκαπέντε ἔτη. Ὁ Γουλιέλμος ἐνυμφεῖται τὴν θυγατέρα τοῦ Δούκα καὶ ἔλαβεν ὡς προικὰ τὸ Ζητοῦνι καὶ τὸ Γαρδίκι. Ἐλαβε δὲ πρὸς τοῦτοις καὶ τὴν διοίκησιν τῆς Ἀχαΐας, ἕνεκα τῆς ἀνηλικιότητος τῆς Ἰσαβέλλας Βιλλαρδουίνου.

Μετὰ τὸν θάνατόν του, ἐπισυμβάντα τῷ 1290, τὸ δουκάτον τῶν Ἀθηνῶν περιήλθεν εἰς νεανίαν ὀκτωκκιδεκαετή, Γουίδωνα τὸν β', ὅστις ἔδειξε δραστηριότητα ὑπερτέραν τῆς ἡλικίας του.

Ὁ δεσπότης τῆς Θεσσαλίας Ἰωάννης ὁ Δούκας ἀπέθανε κατὰ τὸν αὐτὸν σχεδὸν χρόνον, καθ' ἣν καὶ ὁ Γουλιέλμος, ἀφῆκε δὲ κληρονόμον τοῦ κράτους του τὸν υἱόν του, παιδίον ἔτι ἀνήλικον ὄντα, ὃν οἱ πρόκριτοι τῆς Θεσσαλίας ἔθικαν ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τοῦ δοῦκος Γουίδωνος τοῦ β'. Οἱ τῆς Ἡπείρου καὶ τῆς Μακεδονίας τότε κρατοῦντες ἐνόμισαν ἀρμόδιον τὸν κειρὸν νὰ μεγαλύνωσι τὰς ἰδίας κτήσεις ἐπὶ βλάβῃ ἀσθενοῦς παιδός, οὗ ἀπειρότερος περὶ τὰ τοῦ κόσμου ἡγεμῶν εἶχεν ἀναλάβει τὴν προστασίαν. Ἄννα ἡ χήρα τοῦ δεσπότη τῆς Ἡπείρου Νικηφόρου καὶ μήτηρ τοῦ Θωμᾶ, παιδίου καὶ αὐτοῦ, ἀποτόμως ἤρξατο χειρῶν ἀδίκων, καὶ δὴ ἐκυρίευσεν τὸ φρούριον Φανάρι. Ὁ Γουίδων εὐρίσκειτο τότε ἐν Θήβαις, ἔθθα συνήθως διέμενε. Φλεγόμενος δὲ ὑπὸ σφοδρᾶς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ ἐκδικήσῃ τὴν πρὸς τὸν ὑπ' αὐτοῦ κηδεμονευόμενον γενομένην ὕβριν καὶ νὰ δείξῃ συγγρόνως εἰς τὸν κόσηρον ὅποια ἦτο ἡ ἰσχὺς τοῦ δοῦκος τῶν Ἀθηνῶν, συνήγαγεν ἀμέσως τοὺς ὑποτελεῖς αὐτῷ ἡγεμονίσκους καὶ τοὺς ἄλλους συμμάχους του καὶ ἐστράτευσεν ἐν τάχει πρὸς τὰ βόρεια τῆς Ἑλλάδος μέρη. Ἡ ἐκστρατεία αὕτη εἶνε ἐκ τῶν σημαντικωτάτων τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος χρόνων. Μετ' ἐνθουσιασμοῦ περιγράφει τὸ τε Χρονικὸν τοῦ Μωρέως καὶ οἱ Βυζαντινοὶ συγγραφεῖς τὴν αἰσθησιν, ἣν ἐνεποίησε τὸ θαυμαστὸν θέγμα τῆς πολυαριθμίου τοῦ δοῦκος στρατιᾶς, κατασκευασμένης εἰς τὰ πεδία τῆς Θεσσαλίας. Οἱ διασημώτατοι τῶν φράγκων βαρῶνων, ὁ Βονιφάτιος ὁ Καρύστου, ὁ Φραγκίσκος ὁ Νεγρεπόντε, ὁ πλούσιος κόμης τῶν Σαλόνων, ὁ Νικόλαος ὁ Σαιντομέρου, μέγας μαρισχάλλος τῆς Ἀχαΐας, εἶχον λάβει τὰ ὄπλα πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ Γουίδωνος καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Δούκα. Ἐννεακόσιοι ἵπποις ἐν πανοπλίᾳ καὶ τρισμῦριοι πεζοὶ καὶ ἑξακισχίλιοι ἑλαφροὶ ἵπποις ἀπετέλουν τὸ στράτευμα μαρτύριον δὲ τῆς ἁρμοσύνης τῆς τότε ἐπικρατούσης μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Φράγκων εἶνε ὅτι τὸ πλεῖστον τοῦ στρατοῦ τοῦτου ἐστρατολογήθη ἀποκλειστικῶς μεταξὺ τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας, ἐκ τε τοῦ δήμου καὶ τῶν προκρίτων.

Ταῖσ' αὐτῆ στρατιωτῶν παράταξις προοιωνίζετο φονικωτάτας μάχας καὶ ἠπέλει νὰ αἵματοκυλῆσῃ ὅλην τὴν πρὸς βορρᾶν Ἑλλάδα. Ἄλλ' ἡ

δέσποινα τῆς Ἡπείρου ἔσπευσε νὰ προλάβῃ τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον ἀποδίδουσα τὸ Φανάρι ἀμαχητεῖ. Τοιοῦτοτρόπως συνωμολογήθη ἡ ποθητὴ εἰρήνη χωρὶς νὰ ὑποστῇ ἡ Ἄννα ἄλλας ζημίας πλὴν τῶν ἐξόδων τῆς ἐκστρατείας καὶ τῶν ἐορτῶν, εἰς αἷ καὶ μόνως κατέληξεν ἡ ἐκστρατεία, τὰ ὅποια ἠναγκάσθη νὰ πληρώσῃ.

Ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς ἀρχαιότητος οὐδέποτε ἄλλοτε αἱ Ἀθηναὶ εἶχον φθάσει εἰς τοσοῦτον εὐδαιμονίας. Διὰ τοῦ γάμου τοῦ δοῦκος μετὰ Ματθιλίδης τῆς ἐξ Ἐνώ (Hainault). Θυγατρὸς Ἰσαβέλλας τῆς Βιλλαρδουίνου, ἡ μεγαλύνουμος πόλις κατέστη ἀληθῶς εἰπεῖν κυρία τῆς Πελοποννήσου, ὡς εἶδομεν δὲ πρὸ μικροῦ ἡδύνατο αὕτη ἀποτελεσματικῶς καὶ ἐνδύξως νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν προστασίαν τῆς μέχρι τῶν ἐσχάτων τῆς Θεσσαλίας ὁρίων.

Δυστυχῶς δὲν ἤρκει ἡ δόξα αὕτη εἰς τὸν Γουίδωνα τὸν β'. Ἡ φιλοδοξία τοῦ δοῦκος τοῦτου δὲν ἐδέχετο μέτρον. Ἠθέλησε νὰ γείνη πραγματικὸς κύριος τῆς Πελοποννήσου καὶ νὰ ἐπεκτείνῃ καὶ πέραν ἐπὶ τῶν ὁρίων τῆς Πελοποννήσου τὸ κράτος του. Ἴνα δὲ ἐξισώσῃ πρὸς τὸ μέγεθος τῶν σχεδίων του τὸν ἀριθμὸν τῶν στρατιωτῶν του, ἐβουλήθη νὰ κατατάξῃ εἰς τὸ στρατεῦμά του φοβερόν τι στίφος, ὅπερ ἀπὸ τινος εἶχεν ἀναφανῆ ἐν τῇ Ἀνατολῇ μὲ μόνον τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ εὖρη ἐνταῦθα τύχην καὶ λάφυρα. Ἐννοοῦμεν τὴν μεγάλην καὶ φοβεράν τῶν Καταλάνων Ἑταιρείαν. Τὸν εἶχεν ἀποτυπλώσει ἡ φιλοδοξία τὸν Γουίδωνα καὶ δὲν προεῖδε τὰ δεινὰ τῆς τοιαύτης συμμαχίας ἐπακολουθήματα ἀπέθανεν ἄλλως τε πρὶν ἢ ἀποπερατώσῃ τὰς προπαρασκευάς του, ἐν ἔτει 1308.

Θανόντος τοῦ Γουίδωνος ἐξέλιπεν ἡ ἐξ ἀρρενογονίας διαδοχὴ τῶν de la Roche. Τὸ δουκάτον τῶν Ἀθηνῶν περιήλθεν εἰς Γαλιέρον τὸν Βριέννης, τὸν ἐπιχειρηματικώτατον, ἀλλὰ καὶ δυστυχέστατον καὶ ἐσχατον δοῦκα τῶν Ἀθηνῶν. Ἀλλὰ πρὶν ἢ ἐπιχειρήσωμεν νὰ φηγηθῶμεν τὰ περαιτέρω, αἱ ἰδόμεν ὡς οἶόν τε συνοπτικῶς εἰς ποῖαν κατάστασιν εὐρίσκειτο κατὰ τοὺς χρόνους τούτους καθόλου μὲν ἡ Ἑλλάς, ἰδίᾳ δὲ ἡ Ἀττικὴ.

¹Καταστ. τῆς ἐποχῆς.

Ἐκ τῆς αὐτοβιογραφίας τοῦ ΣΤΟΥΑΡΤ ΜΙΛΛ

Ἐν τῇ ἀξίᾳ μελέτης αὐτοβιογραφία του, ὁ διάσημος Ἀγγλὸς πολιτειολόγος I. Στοῦαρτ Μίλλ ἀναφέρει δύο γεγονότα, μαρτυροῦντα ἀριδῆλως τὴν ὀρθὴν κρίσιν τῶν ἀνθρώπων τοῦ λαοῦ.

Ἐποδειχθεὶς κατὰ τὸ 1865 ὑπὸ τοῦ φιλελευθέρου κόμματος ὡς ὑποψήφιος βουλευτῆς τοῦ Οὐεστμίνστερ, διεκήρυσεν ὅτι, ἐμμένων εἰς τὰς ἀρχάς του, οὐδεμίαν θὰ ἔκαμνε δαπάνην καὶ εἰς οὐδὲν θὰ κατέφευγε τῶν ἐν χρήσει ἐκλογι-

κῶν μηχανημάτων. Ἀνεδέχετο μόνον ἡμέρας τινὰς πρὸ τῆς ψηφοφορίας νὰ ἐκθέσῃ ἐνώπιον τῶν ἐκλογέων τὰς ἀρχάς αὐτοῦ, καὶ ν' ἀπαντήσῃ εἰς πᾶσαν ἐρώτησιν ἣν οὗτοι ἐδικαιοῦντο νὰ ἀπευθύνωσι πρὸς αὐτὸν, ἐξαιρουμένων τῶν ἀφορωσῶν εἰς τὰς θρησκευτικὰς αὐτοῦ δοξασίας, ἐφ' ὧν ὀρθότερον ἔκρινε νὰ τηρήσῃ ἀπόλυτον σιγήν. «Τὴν τελευταίαν μου ταύτην παρατήρησιν, λέγει, κατενόησε καὶ πληρέστατα ἐπεδοκίμασε τὸ ἀκρατήριον. Ἡ δὲ παρησία μου ἐπὶ τῶν ἄλλων ζητημάτων μὲ ὠφέλησεν ἀναμφιβόλως ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε οἰαδιῆποτε καὶ ἂν ἦσαν αἱ ἰδέαι μου, οὐδεμίαν βλάβην θὰ ἴσχυον νὰ μοι ἐπιφέρωσι. Πρὸς πίστωσιν τοῦτου ἀναφέρω τὸ ἀκόλουθον ἀξιοσημεῖον γεγονός. «Ἐν τινὶ φυλλαδίῳ μου, ἐπιγραφομένῳ Σκέψεις περὶ τῆς κοινοῦλευτικῆς μεταρρυθμίσεως, ἔγραψα μετὰ τινος τραχύτητος ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν ἐργατικαὶ τάξεις, καίτοι διάφοροι τῶν ἐν ἄλλοις ἔθνεσι κατὰ τοῦτο ὅτι αἰσχύνονται νὰ ψεύδωνται, γενικῶς ὅμως εἰσὶν οὐχ ἥττον ἐπιρροεῖς πρὸς τὸ ψεῦδος. Τὸ χωρίον ἐκεῖνο τοῦ φυλλαδίου ἀνετύπωσεν εἰς τῶν ἀντιθέτων, καὶ ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα ἐκυκλοφόρει ἐν τῇ συναθροίσει, ἐν ἣ ἡτοιμαζόμενα νὰ ὁμιλήσω, καὶ ἦτις συνεκροτεῖτο ἐξ ἐργατῶν. Μὲ προσεκάλεσαν ν' ἀπαντήσω ἐὰν ἐγὼ ἔγραψα καὶ ἐδημοσίευσα τὴν φράσιν ἐκείνην. Ἀπεκρίθην, —Ναί, ἐγὼ τὴν ἔγραψα. Μόλις ἐπρόφερα τὰς λέξεις ταύτας καὶ βροντῆ χειροκροτημάτων ἀντήχησε καθ' ὅλην τὴν αἴθουσαν. Ἦτο καταδήλον ὅτι οἱ ἐργάται, συνειθισμένοι εἰς τὰς διαψεύσεις, τὰς ὑπερφυγὰς καὶ τὰς ἀορίστους καὶ σκοτεινὰς ἀπαντήσεις τῶν ἐπιζητούντων τὰς ψήφους των, ἀντὶ νὰ προσβληθῶσιν ἐξ ὁμολογίας δυσαρέστου αὐτοῖς, μὲ ἐθεώρησαν τούναντίον ἄξιον τῆς ἐμπιστοσύνης των. Δὲν ἐνθυμοῦμαι παράδειγμα ἐναργέστερον τῆς ἐπιρροῆς, τὴν ὁποίαν ἐξασκοῦσιν ἐπὶ τῶν πολλῶν ἡ εὐθύτης καὶ ἡ εἰλικρίνεια. Οὐδεὶς δὲ γνωρίζων τὰς ἐργατικὰς τάξεις δύναται ν' ἀρνηθῆ, ὅτι οὐσιωδέστατον συστατικὸν θεωροῦσι τὴν φιλαλήθειαν ἐν τῷ πνεύματι των δύναται ἡ ἀρετὴ αὕτη ν' ἀντισταθμίση οἰκνῆσθε τε κατηγορίαν ἢ μαμφῆν. Ὁ πρῶτος τῶν ἐργατῶν, ὁ μετὰ τὸ ἐπεισόδιον ἐκεῖνο λαθὼν τὸν λόγον, εἶπεν ὅτι αὐτὸς καὶ οἱ συνάδελφοί του οὐδ' αὐτῶς ἐπιθυμοῦσι νὰ τοῖς ἀποκρίπτονται τὰ ἐλαττώματα των ὅτι ἔχουσιν ἀνάγκην φίλων καὶ οὐχὶ κολάκων καὶ ἐκφράζουσι τὴν εὐγνωμοσύνην των πρὸς ἄνδρα, καταδεικνύοντα τὰ χρηζόντα παρ' αὐτοῖς διορθώσεως.

«Πρὸς μεγάλην ἐκπληξιν τοῦ κοινοῦ καὶ ἐμοῦ αὐτοῦ ἔτι, προστίθησιν ὁ Στοῦαρτ Μίλλ, ἐξελέγη βουλευτῆς, πλειονοψηφῆσας κατὰ πολλὰς ἐκκτοντάδας ψήφων τοῦ ἀντιπάλου μου.»

Ἐν τινὶ παραχώδῃ διαδηλώσει ἐν Λονδίνο τὸ πλῆθος εἰσώρμησεν εἰς τὸν δημόσιον κήπον τοῦ

Ἄυθε Πάρκ, πολλές ἐπενεργὸν ζήμις ἔνεκα τούτου ἢ κυβέρνησις ἀπεράσις ἢ ἀπαγορεύση δευτέρων συνάθροισιν καὶ νὰ ἐπιβάλῃ διὰ τῆς βίας τὴν ἀπόφασιν τῆς ταύτης εἰς τοὺς ἀπειθήσαντας. Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἐμελλεν ἀφεύκτως νὰ προκαλέσῃ ῥήξεις σπουδαίας, ἀλλ' ἠδυνάτουσαν νὰ προλάβωσιν οἱ προκαλέσαντες τὴν διεδήλωσιν ἀρχηγοὶ τῶν φιλελευθέρων προσεπάθησαν ἀλλ' ἐπὶ ματαίῳ νὰ περιστείλωσιν τὴν ὁρμὴν τοῦ χειμάρρου. Οἱ ἐργάται ἐπέμενον πρὸς ὑποστήριξιν, ὡς διεκρινόντο, τῶν ἀναφικρέτων δικαιωμάτων τῶν ἐσκόπου δὲ νὰ εἰσελάσσωσιν εἰς τὸν δημόσιον κῆπον, καὶ πρὸς τοῦτο θὰ προσήρχοντο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ὠπλισμένοι, ὅπερ θὰ ἐδείκνυον σπουδαίως τὴν θέσιν τῶν πραγμάτων. Ἐν τοιαύτῃ περιπλοκῇ οἱ διοργανώσαντες τὴν διεδήλωσιν παρεκάλεσαν τὸν Στούαρτ Μίλλ νὰ μεσολαβήσῃ. «Προσέτρεξα, λέγει οὗτος, εἰς μέσον σύντονον καὶ συντελεστικόν. Παρέστησα εἰς τοὺς ζῶησιν, ὅτι διάδημα τοιοῦτο, δυνάμενον νὰ προκαλέσῃ σύγκρουσιν μετὰ τῆς ἐξουσίας, δικαιολογεῖται μόνον ἐκ δύο λόγων. 1) Ἐὰν ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων ἦτο τοιαύτη, ὥστε καθίστατο ἀναγκαία μία ἐπανάστασις, καὶ 2) Ἐὰν ἦσαν οὗτοι εἰς κατάστασιν νὰ φέρωσιν εἰς πέρας ἐπιτυχῶς τὴν ἐπανάστασιν. Μετὰ μακρὰς συζητήσεις ἠναγκάσθησαν ἐπὶ τέλους νὰ παραδεχθῶσιν τὴν ἐπιχειρήματα, καὶ κατῴρθωσαν ἢ ἀναγγεῖλω εἰς τοὺς ἀρχηγούς τῆς διεδήλωσεως ὅτι παρήτησαν τὰ στασιαστικὰ σχέδιά των.»

Ὁ Στούαρτ Μίλλ, καίτοι κινετόμορος ἐκ τῶν τολμηροτάτων ἐν τῇ θεωρίᾳ, ἐφρόνει ὅμως ὅτι οὐδεμία μεταρρύθμισις δύναται διὰ τῆς βίας νὰ ἐπιβληθῇ. Ἀπαριθμῶν που τί ἐπεθύμει νὰ ἴδῃ πραγματοποιούμενον, χάριν τοῦ κοινῆς συμφέροντος, προστίθησιν ὅτι ἀξιοκατάκριτοι πάντοτε εἰσιν οἱ ζητοῦντες προώρως ἢ ἀνατρέψωσιν τὴν κοινωνικὴν τάξιν, προτοῦ διαπλάσθωσιν τὰ πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ καθεστώτος στοιχεῖα. Ν.

ΦΥΣΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

[Ἐκ τῶν τοῦ J. W. Deane.]

Ἡ Εὐρώπη δύναται νὰ θεωρηθῇ ὑπὸ γεωγραφικῆν μὲν ἔποψιν ὡς χερσονήσος τῆς Ἀσίας, ὑπὸ ἱστορικὴν δὲ ὡς προσάρτημα αὐτῆς.

Ὁ ὑποθετικὸς τῆς χερσονήσου ταύτης ἄξων ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ πρὸς δυσμὰς τριτημορίου μιᾶς μακρᾶς σειρᾶς ὀρέων, σειρᾶς ἥτις ἀπὸ τῆς Ἰαπωνικῆς θαλάσσης ἀρχομένη λήγει ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ. Τὸ ὑψηλότερον αὐτῆς ἐν Εὐρώπῃ σημεῖον εἶναι ἡ κορυφὴ τοῦ Λευκοῦ Ὄρους ἐν Ἐλβετίᾳ (Mont Blanc), ὑψομένου κατὰ 16,000 πόδας ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης.

Ἐκ τῶν πλευρῶν τοῦ ὀρεινοῦ τούτου ἄξωνος κατέρχονται πρὸς μεσημβρίαν μὲν κλιτύες εἰς

χερσονήσους ἀπολήγουσαι, πρὸς ἄρκτον δὲ ὀροπέδια ἐτεταγμένα. Ἡ πρὸς μεσημβρίαν κλίσις εἶναι πολλῶ πλεον ἀπότομος καὶ βραχεῖα ἢ ἡ πρὸς ἄρκτον αἱ δὲ ἀτελεύτητοι τῆς Ἀσίας πεδιάδες συνέχονται μετὰ τῆς Γερμανικῆς καὶ τῆς Ὀλλανδικῆς, εἰς τρόπον ὥστε στρατὸς ὀδεύων ἀπὸ τοῦ Εἰρηνικοῦ μέχρι τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ, ἐπὶ ἐξακισχιλίων καὶ ἐπέκεινα μιλίων ἔκτασιν, δὲν ἔχει ἢ ἀπαντήσῃ ὄρος ὑπερβαῖνον ἔκταστίων τινῶν ποδῶν ὕψος. Ἡ δὲ ἀπὸ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην κλίσις τοῦ ἐδάφους δύνανται γενικῶς πῶς νὰ ὀρισηθῇ ὑπὸ τοῦ κατὰ μέσον ὄρον ὕψους τῶν δύο τούτων ἡπείρων ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, τοῦ μὲν τῆς Ἀσίας ὄντος 1132 ποδῶν, τοῦ δὲ τῆς Εὐρώπης 671. Τὴν ὁδὸν ταύτην ἠκολούθησαν αἱ τοσάκις κατακλύσασαι τὴν Δύσιν Ἀνατολικαὶ ὀδοὶ. Ἀφθονοῦσα ὕδατων, στερουμένη δὲ ποταμῶν τοιοῦτων ὥστε νὰ σχηματίζωσιν ἀνυπερβλήτων εἰς τοιαύτας πορείας πρόσκαυμα, ἡ ζώνη αὕτη ἔχει θερμοκρασίαν ἀρμόδιον εἰς κινήσεις στρατῶν διότι ἐνῶ ἀπ' ἐνὸς προσεγγίζει τὰ ἀκρότατα τῆς ἀμπέλου ὄρις, κλείεται ἀπ' ἐτέρου ὑπὸ τῆς γραμμῆς τὴν ὁποίαν ὁ κάπρος δὲν περᾷ. Οὕτως ἡ εἰς Ἀσίαν εἰς Εὐρώπην κατάβασις ἀποβαίνει εὐχερῆς, ἢ δ' εὐχέρεια αὕτη ἀποτελεῖ στοιχεῖον μεγίστης σημασίας ἐν τῇ ἐκτυλίξει τῆς ἀρχαίας ἱστορίας.

Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς Εὐρώπης ἡ ἀπὸ ἐνὸς εἰς ἕτερον μέρος μετὰβασις εἶναι εὐκολοῦ. Ἡ δὲ παραλίαν αὐτῆς, διακοπτομένη ὑπὸ ἀναριθμητῶν ἐσοχῶν καὶ κόλπων, ὑπερβαίνει σχετικῶς πᾶσης ἄλλης ἡπείρου τὴν παράλιον γραμμὴν. Οὕτως ἐνῶ ἐν Εὐρώπῃ ὑπολογίζεται ἐνὸς μιλίου παράλιον ἀνὰ 156 τετραγωνικὰ μίλια ἐπιφανείας, ἐν Ἀφρικῇ ἡ ἀναλογία εἶναι 4 πρὸς 623. Ἡ μακρὰ αὕτη τῆς Εὐρώπης παραλίαν ἐπαυξάνει, ὡς εἶδες, τὰς εὐκολίας τῆς ἐσωτερικῆς το καὶ τῆς ἐξωτερικῆς συγκοινωνίας.

Ἡ κατὰ μέσον ὄρον θερμοκρασία τῶν Εὐρωπαϊκῶν χωρῶν ἐπὶ μὲν τῆς μεσημβρινῆς κλιτύος εἶναι 60 μέχρις 70 βαθμῶν Fahrenheit, πρὸς ἄρκτον δὲ ἐκπίπτει ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον μέχρῃς οὗ καταφθάνει εἰς παγετὸν διαρκῆ ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Ζέμβλης. Ἀλλὰ τὸ κλίμα δὲν συμβαδίζει μετὰ τοῦ γεωγραφικοῦ τακτικῶς πλάτους ἀπ' ἐναντίας ἐπιρροαίεται ὑπὸ ποικίλων αἰτίων, οἷα τὸ ἐξ Ἀμερικῆς μέγα τοῦ Ἀτλαντικοῦ ῥεῦμα καὶ ἡ ἐρημος τῆς Σαχάρας. Καὶ ἡ μὲν ἐρημος αὕτη ἐπαυξάνει τῆς Μεσημβρινῆς Εὐρώπης τὴν θερμότητα, τὸ δὲ ῥεῦμα τοῦ Ὠκεανοῦ μετριάζει τὴν θερμοκρασίαν τῆς Ἰρλανδικῆς, τῆς Ἀγγλικῆς καὶ τῆς Δυτικῆς ἐν γένει Εὐρώπης· ἀμφοτέρω δὲ ταῦτα ὁμοῦ συγκιρνώσιν τῆς ὅλης Εὐρώπης τὸ κλίμα. Οὐδ' ἐρημοὶ ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῇ, οὐδὲ τ' ἀδιάβητα τῶν τροπικῶν δάση.

Χάρις εἰς τὸ ῥεῦμα τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ εἰς τὸν νοτιοδυτικὸν ἄνεμον αἱ δυτικαὶ τῆς Εὐρώπης χώραι ἔχουσιν ἀφθονίαν βροχῆς καὶ θερμοκρασίαν κατὰ μέσον ὄρον εὐκρατον. Καθόσον ὅμως προβαίνομεν πρὸς ἀνατολὰς ἐλαττοῦται ὁ ἀριθμὸς τῶν κατ' ἔτος βροχερῶν ἡμερῶν καὶ ἡ ἐτησία καταπτώσις βροχῆς καὶ χιόνος, ἡ δὲ θερμοκρασία χαμηλοῦται. Ἐπὶ τῶν δυτικῶν πλευρῶν τῶν ἐν Νορβηγίᾳ ὀρέων βρέχει ἀκαταπαύστως, ἢ δ' ἐτησία ποσότης τῆς ἐκεῖ καταπιπτούσης βροχῆς ὑπολογίζεται εἰς 82 δακτύλων βάθος, ἐνῶ ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς τῶν αὐτῶν ὀρέων κλιτύος μόλις συμποσοῦται εἰς 21 δακτύλων βάθος.

Εἰς εἰς σημεῖα ἡ βροχὴ ἐν Εὐρώπῃ πλεονάζει ἐν Νορβηγίᾳ, ἐν Σκωτίᾳ, ἐν τῇ νοτιοδυτικῇ Ἰρλανδίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ, ἐν Πορτογαλίᾳ, ἐν τῇ βορειοανατολικῇ Ἰσπανίᾳ καὶ ἐν Λομβαρδίᾳ, ἔπου δηλαδὴ ὑπάρχουσιν ὄρη ὑψηλά. Ἐν γένει ἡ ποσότης τῆς βροχῆς ἐλαττοῦται ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ πρὸς τοὺς πόλους, ἀλλ' ἡ ἐξίσωσις τῆς διανομῆς αὐτῆς διαταράσσεται ὑπὸ τῶν ὀρέων, ὅτινα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀντισταθμίζουσιν ἢ οὐδετεροῦσι τοῦ γεωγραφικοῦ πλάτους τὴν ἐπίδρασιν. Οὕτως αἱ Ἀλπεις ἐπιρροαίονται τῆς Εὐρώπης ἀπάσης τὴν μετεωρολογίαν.

Ἐκ τῶν ὀρέων ἐξαρτᾶται οὐχὶ μόνον ἡ ποσότης τῆς καταπιπτούσης βροχῆς, ἀλλὰ καὶ ὁ κατ' ἔτος ἀριθμὸς τῶν βροχερῶν ἡμερῶν. Εἰς τὰ παράλια τοῦ Ἀτλαντικοῦ βρέχει συνεχέστερον ἢ εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Εὐρώπης, διότι ὁ ἄνεμος, βιαζόμενος ὑπὸ τῶν ὀρέων ἢ ἀνέλθῃ εἰς ὑψηλότερα στρώματα καὶ ἀπυγνόμενος οὕτω τῆς ἐν αὐτῷ ὑγρασίας, καταφθάνει στεγνότερος εἰς τὰς πέρας τῶν ὀρέων χώρας. Οὕτως εἰς μὲν τ' ἀνατολικὰ τῆς Ἰρλανδικῆς βρέχει 208 ἡμέρας κατ' ἔτος, ἐν Ἀγγλίᾳ 150 περίπου, εἰς Καζάν 90, καὶ 60 μόνον ἐν Σιβηρίᾳ.

Ὅποταν ἡ ἀτμοσφαιρική θερμοκρασία καταπέση ἀρκοῦντας, ἡ βροχὴ καταβαίνει εἰς σχῆμα χιόνος. Ἐν γένει ὁ ἀριθμὸς τῶν ἡμερῶν καθ' ἃς πίπτει χιὼν καὶ ἡ ἐτησία αὐτῆς ποσότης αὐξάνουσι καθόσον ἀναβαίνομεν πρὸς ἄρκτον. Ἐν Ῥώμῃ πίπτει χιὼν 1½ ἡμέρας κατ' ἔτος, ἐν Βενετίᾳ 5½, ἐν Παρισίοις 42 καὶ ἐν Πετρούπολει 171. Ἐν Πορτογαλίᾳ σπανίως πίπτει χιὼν ἐν Λισσαβῶνι δὲν κατέπεσαν οὐδαμῶς ἐπὶ πενταετίαν, ἀπὸ τοῦ 1806 μέχρι τοῦ 1811.

Ἡ μεταξὺ τῆς χειμερινῆς καὶ τῆς θερινῆς θερμοκρασίας ἀξάνουσα διαφορά εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Εὐρώπης, ἢ ἐλάττωσις τῆς βροχῆς καθόσον ἀπὸ τοῦ κεντρικοῦ τῶν ὀρέων ἄξωνος καταβαίνομεν πρὸς νότον ἢ ἄρκτον, ἢ καθ' ὅσον ἀπὸ δυσμῶν προβαίνομεν πρὸς ἀνατολὰς, ἢ κατ' ἀντίστροφον λόγον ἐλάττωσις τῆς διαρκείας καὶ τῆς συνεχείας τῆς χιόνος, ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα καταδεικνύουσιν ὅπως ἀντιθέσεις φυσικῶν

φαινομένων καὶ ὁπότε ποικιλία κλίματος ὑπάρχουσιν ἐν Εὐρώπῃ.

Τὰ δὲ φυσικὰ φαινόμενα ἐπιρροαίονται καθ' ἅπασαν τὴν ὑφήλιον καὶ διαμορφοῦσι τὸ ἀνθρώπινον γένος. Ὡς ἐκ τούτων ὁ μὲν κάτοικος τῆς Αὐστραλίας διέμεινον ἄγριος, ὁ δὲ ἀνίκανος αἰθιοψ οὔτε τὸ ἀγράφητον ἐφεύρεν οὔτε τὴν ἀριθμητικὴν ὡς ἐκ τούτων ὁ νομάς τῆς Ταταρίας ὡς τὴν ἀρίστην τῶν τροφῶν θεωρεῖ τὸ γάλα, ὁ δὲ Ἰνδὸς τῆς Ἀμερικῆς ἀποστρέφεται αὐτό. Ἀλλ' ἡ ἐξουδετέρωσις τῶν ἀτμοσφαιρικῶν δυσχερειῶν διὰ τῆς κατασκευῆς οἰκημάτων παρεχόντων τὸν μὲν χειμῶνα θερμότητα τὸ δὲ θέρος δρόσον, ἢ προμήθεια ἐνδυμάτων ἀρμοδίων εἰς ἐκάστην τοῦ ἔτους ὥραν, πρὸ πάντων δὲ ἡ χρῆσις τοῦ πυρός, ταῦτα πάντα ἀποκαθιστῶσι τὸν ἄνθρωπον ἱκανὸν εἰς πᾶν κλίμα νὰ διαβιώσῃ. Διὰ δὲ τῆς ἐφευρέσεως τοῦ τεχνητοῦ φωτός κατέρωθωσεν οὗτος νὰ ἐπεκτείνῃ, οὕτως εἰπεῖν, τῆς ζωῆς αὐτοῦ τὸ τέρμα.

Τοιοῦτοτρόπως ἐτέθησαν ἐκθμηδὸν αἱ πρῶται τοῦ πολιτισμοῦ βάσεις. Ἀναλόγως μὲν τῶν διαφόρων ἐξωτερικῶν στοιχείων καὶ περιστάσεων διμορφώθησαν διάφοροι ἐθνικαὶ τύποι, ἐτροπολογήθησαν δὲ οὗτοι βαθμηδὸν ὑπὸ τῶν διαφορῶν τῆς τέχνης ἐφευρέσεων. Ὅπου δὲ ποικιλία κλιμάτων, ἐκεῖ καὶ περὶ τοῦ ἀνθρώπου τὴν κοινωνικὴν διάπλασιν ποικιλία. Ἐνθεν ἐξηγεῖται τὸ ἐνεργὸν τοῦ βίου καὶ ἡ ἀνάπτυξις τοῦ πολιτισμοῦ ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Ἠπείρῳ. Δ. Βΐ.

Τὸ πρωτότυπον τῆς ἐπομένης ἐπιστολῆς εὑρίσκεται εἰς χεῖρας τοῦ κ. Μαρκεζίου Q. de St Hilaire, παρὰ τοῦ ὁποῦ ἀπεστάλη ἡμῖν ἀντίγραφον. Σ. τ. Δ.

ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΑΝΘΙΜΟΥ ΓΑΖΗ

Πρὸς τὸν φιλογενῆ καὶ φίλον μου
κ. Κωνσταντῖνον Νικολόπουλον
εἰς Παρισίους.

Ἀσπάζομαι σε φιλικώτατα,

Σοὶ χρεωστῶ δύο γραμμάτων σου τὴν ἀπόκρισιν, τὴν ὁποίαν καὶ τὴν ἀποδίδω δι' ἐνός. Καὶ πρῶτον σοὶ εὐχαριστῶ διὰ τὴν φροντίδα τοῦ Ἱερακοσοφίου ἢ δὲ Βυζαντίου ἀς λείψῃ, διότι εὖρον αὐτὴν ἐν Βενετίᾳ. Δεύτερον δὲ διὰ ὅσας εἰδήσεις μοὶ δίδεις περὶ πολλῶν ἀξιολόγων συγγραμμάτων καὶ πολλῶν παιδευμένων Ἀγγλων, μεθ' ὧν εἶχες τὴν τύχην νὰ συναναστραφῆς. Αἱ τοιοῦτων ἀνδρῶν συναναστροφαὶ μᾶς εἶναι ἀναγκαῖαι διὰ πολλὰς μελλούσας αἰτίας, καὶ διὰ πολλὰς ἐνεστώσας. Δὲν εἶναι τρόπος ἢ ἀποκτῆσω ἢ ἐγὼ τὴν νέαν ἐκδοσιν τοῦ Ἡφαιστῖωνος; Συνέστησα σχολεῖον εἰς Μιλιαῖς, τὴν πατρίδα μου, κατὰ τὴν εὐρωπαϊκὴν τάξιν, ἐνθα σχολαρχεῖ Γρηγόριος ὁ Κωνσταντῆς, ἐξάδελφός μου, καὶ διὰ τοῦτο χρειάζομαι βιβλία καὶ πολλὰ καὶ καλὰ. Χαίρω μεγάλως διὰ τὴν τύχην ἣν εἶχες τοῦ νὰ εἰσχωρήσῃς εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Institut, διότι εἶναι εὐκαιρία καλῆ

του να κάμης μεγάλας προόδους εις την φιλολογίαν, τής οποίας περισσοτέρην χρείαν έχομεν κατά πρώτον δια τήν αναγέννησιν τής πατρίδος. Χαίρω επομένως και διά την μεταβολήν του αδελφού σου. Η τύχη, φίλε, βέβαια εδοκίμασε πρότερον τήν επί τὰ καλὰ σταθερότητά σου, και διά τούτο ἀπεφάσισεν εις τὸ ἐξῆς νὰ σὲ ὑψώσῃ. Εἶθε. Ὁ Ἑρμῆς μ.κ. κερκισοβατεί, συνεργάτας δὲν ἔχει. Ὑπεσχέθησαν πολλοὶ πολλὰ και κανεὶς οὐδὲν συνεισφέρει. Ἐγὼ τί νὰ πρωτοκάμω; εἶμαι καταθεθυσμένος εις πολλὰ ἀσχολίας και ἰδιαιτέρας και κοινὰς, και μάλιστα διά τήν ἀποκατάστασιν τής σχολῆς μου, τής οποίας τὰ ἐξοδα ὑποφέρω μόνος ἐγὼ. Στέλνε μοι σὺ κἄν εἰδήσεις τινὰς φιλολογικὰς, ὅταν εὐκαιρῆς. Πρὸ τεσσάρων ἡμερῶν ἤδη ἀνεχώρησεν αἰφνιδίως ἐντεθεὴν ὁ φιλέλληθ Οὐρίσιος, προφῆσσω τής φιλολογίας και ἀρχαιολογίας ἐν Μυνηχίᾳ, διά τὰ αὐτόθι, και δὲν ἐδυνήθην διά τὸ στενὸν του καιροῦ νὰ στείλω εις τὸ Ἰνστιτουτον τὰς βιβλίους μου, ὡς μοὶ γράφεις (σοὶ εὐχαριστῶ μεγάλως δια τήν σύστασιν μου εις τούτο), μετὰ πρώτης ὁμως εὐκαιρίας θέλω φροντίσει περὶ τής ἀποστολῆς των, ἴσως μὲ τὸ μέσον βιβλιοπώλου τινος τῶν φίλων μου.

Πρὸς τὸν σεβάσμιον και φιλέλληθ Ἐπίσκοπον κ. Γρηγόριον πρόσπερον, παρκαλῶ, τὰς καθηκούσας προσκυνήσεις και ἀσπασμούς μου, ἅμα δὲ και τὰς εὐχαριστίας μου διά τε τήν κλήν πρὸς με διάθεσιν του, και διά τὰς ὄσας βιβλίους μοὶ ἐπεμψε, και ὅποιας και ἀνεγνωσα μετὰ μεγάλης εὐθυμίας, και ἐξαιρέτως τὸ πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον (Καίσι. τής Ῥωσσ.) ὑπόμνημά του περὶ ἐνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν, τὸ ὅποιον χειρόγραφον μοὶ ἔδωκεν ὁ Ῥαζῆς, ὃ και ἀντέγραψα.

Σοὶ περικλείω ἐκ του Ἑρμοῦ ἐν φύλλον μόνον, περιέχον σύντομόν τινα εἰδήσιν περὶ τής σχολῆς μου. τήν ὅποιαν, παρκαλῶ, μεταφράσας κοίνωσον αὐτὴν διά τινος ἐφημερίδος.

Ἄν ἰδῆς τήν κ. Κόπιταρ τὸν ἡμέτερον, εἰπέ αὐτῷ τὸς ἀσπασμούς μου. Μὴ λείπης, πρὸς Θεοῦ, νὰ μοὶ γράφης τίποτε φιλολογικὰ, και ἂν ἐγὼ δὲν σοὶ γράφω συχνὰ μὴ μὲ συνερίζεται· τούτο προέρχεται ἀπὸ τὰς πολλὰς μου, ὡς εἶπον, ἀσχολίας, ἄλλως δὲ ἐγὼ σὲ ὑπεργαπῶ και σὲ ἔχω γεγραμμένον εις τήν καρδίαν μου, και μένω αἰώνιος
φίλος σου εὐλαχρινῆς
ΑΝΘΙΜΟΣ ὁ ΓΑΖΗΣ.

Τῆ 4 Ὀκτωβρίου 1814, ἐκ Βιέννης.

Πρόσπερον ἰδιαιτέτως τὰ καθήκοντά μου (mes compliments) εις τὸν κύριον Barbé du Bocage, λέγων τῆ λογίότητί του ὅτι ἔλαβον τὸν Σκλλούστιον, και τῷ εὐχαριστῶ μεγάλως διά τήν φιλίαν. Σήμερον ἦτον νὰ τῷ γράψω ἰδιαιτέτως, ἄλλ' αἰφνιδίως συνέπεσε τι περιστατικὸν τὸ ὅποιον μὲ ἐμπόδισε, και μὲ τήν ἐρχομένην τῷ γράφω. Ἐστειλα ὁμως αὐτῷ διά του κυρίου

Οὐρίσιου τὸν ὅτι τὸμον του Λεξικού μου (μετ' ὀλίγον στέλλω και τὸν γ').

ΣΥΓΓΡΑΦΑΙ ΘΙΕΡΣΟΥ

Ἐκ τινος γαλλικῆς ἐφημερίδος ἐρανίζομεθα σημείωσιν τῶν συγγραφῶν του περικλειοῦ Οὐρίσου. Ἡ φιλολογικὴ φήμη του μεγάλου τούτου ἀνδρός ἤρχισε περὶ τὸ 1820, διά του συγγράμματος αὐτου Ἱ Εloges de Vauvenargues. Τῷ 1821 ἀφικόμενος εις Παρισίους ἀνέλαβε τήν σύνταξιν του *Constitutionnel*, του ὅποιου τὰ πολιτικὰ ἄρθρα ἐπροξένησαν ποἶαν τινὰ ἐντύπωσιν, πρὸ πάντων δὲ τὸ ὑπὸ τήν ἐπιγραφὴν *la Monarchie*.

Ἐν Παρισίοις ἠσχολήθη και περὶ τήν σπουδὴν, και δὴ περὶ τήν κριτικὴν τῶν καλλιτεχνημάτων, και ἡ κρίσις αὐτου ἐπὶ τῶν ἐκτεθέντων καλλιτεχνημάτων ἐν τῇ Ἐκθέσει του 1822 ὑπῆρξεν ἀξία λόγου. Ἐδημοσίευσεν ὕστερον *les Pyrenées ou le Midi de la France pendant les mois de novembre et decembre 1822*. Τῷ 1823 συνεργάσθη εις τήν ἐκδοσιν τῶν *Tablettes Historiques* και ἤρχισε τήν συγγραφὴν τής *Histoire de la Révolution française depuis 1789 jusqu'au 18 brumaire*, ἔργον, ὃ περ ἔτυχεν ἀρίστης ὑποδοχῆς, ἐξεδόθη δὲ εις 15,000 ἀντίτυπα.

Τῷ 1830 ἴδρυσεν τήν ἐφημερίδα *le National*, μετὰ τῶν κκ. Mignet και Armand Carrel, και τὰ φλογερὰ αὐτου πολεμικὰ ἄρθρα, ἰδίᾳ δὲ τὸ ὑπὸ τήν ἐπιγραφὴν «ὁ βασιλεὺς βασιλεύει και δὲν κυβερνᾷ» ἔσχον μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν πολεμικῶν γεγονότων τής ἡμέρας. Αἱ διάφοροι πολιτικὰ θέσεις τὰς ὅποιας ἀκολούθως ἔλαβε βασιλεύοντος του Λουδοβίκου Φιλίππου, ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ διακόψῃ τὰς μελέτας του· εἶχεν ἀρχίσει σύνταξιν *Γενικῆς Ἱστορίας*, ἄλλὰ πρὸ ταύτης ἐδημοσίευσεν τὸ κύριον σύγγραμμά του *Histoire du Consulat et de l'Empire*, τὸ ὅποιον ἔτυχε παγκοσμίου ὑποδοχῆς· ὁ δὲ Ναπολέων ὁ γ' ἀπένειμεν αὐτῷ ἐπὶ τούτῳ τήν προσωνυμίαν του *ἐθνικοῦ ἱστορικοῦ*. Ἡ δημοσίευσις του μεγάλου τούτου ἔργου, ἀρχίσκα τῷ 1845, ἐπερατώθη τὸ 1862. Πλὴν τῶν δύο τούτων μεγάλων ἱστορικῶν ἔργων, και τῶν ἄλλων πονημάτων, ὧν ἐμνημονεύσαμεν, ἔγραψε και τὰ ἐξῆς: *Law et son système de finances, la Monarchie*, ἀπολογία τής ἐπαναστάσεως του Ἰουλίου, *Congrès de Vienne* και μέγαν ἀριθμὸν πολιτικῶν ἄρθρων ἢ φιλολογικῶν εις τήν *Globe*, εις τήν *Encyclopédie progressive*, εις τήν *Revue des Deux Mondes* κ.τ.λ. Εἰς ταῦτα δὲ δὲν ὑπολογίζομεν τοὺς πολυαριθμούς αὐτου λόγους, ὡς ἀπήγγειλεν ὡς βουλευτῆς, ὡς ὑπουργός, ἢ ὡς πρόεδρος τής Δημοκρατίας, οἵτινες ἐδημοσίεῦθησαν εις τὸν *Moniteur* και τῶν ὁποίων τινὲς ἐξέχουσι διά τήν ἐμπεριεχομένην πολυμά-

θειαν, τὰς γνώσεις και τήν γλαφυρότητα. Λέγουσιν ὅτι ὁ Οὐρίσος ἀφῆκε πολυαριθμὰ χειρόγραφα τής *Histoire Générale*, εις τήν ὅποιαν ἠσχολεῖτο πρὸ πολλῶν ἐτῶν, και ὅτι ἔλαβεν ἐκ νέου τὸν κάλαμον πρὸς συγγραφὴν μεγάλου φιλοσοφικοῦ ἔργου, ἄλλ' ὁ θάνατος ἐπελθὼν ἐσβῆσε τήν ἀνεξάντλητον ἀγχινοίαν του και κατέστειλε τήν ἀδάμαστον αὐτου δραστηριότητα.

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

Ἡ Μάγισσα.

Διαβάτεις κ' ἂν διαβῆτε ἀπ' τὸν τόπο μου,
Μηλιά' χωρ' εἰς τὴν αὐλή μου, και κονέψετε.
Σύστετε, χαιρετήστε τὴν μαρούλι μου,
Τὴν παραπονεμένη γυναικοῦλά μου,
Τὰ δόλια μου παιδάκια, τοὺς γειτόνους μου·
Και πέστε τής καλῆς μου, πέστε τής Λανιώς,
Ἄν θέλ' ἀς καρτέρησῃ, θέλ' ἀς πανρεύσῃ,
Κι' ἂν θέλῃ μαρ' ἀς εἶλῃ, νᾶρῃ νὰ μὲ ὄρῃ·
Τὶ μένα μὲ πανρεύσαν εἰς τὴν ἀνατολή,
Ἦρκα μικρὴ γυνίκα, μί' ἴσκα πεθερά·
Μαγεύει τὰ καρδιά, πλὴν δὲν περβατοῦν,
Μὲ μάγεψε κ' ἐμένα, πλὴν δὲν ἔρχομαι·
Σελλῶνω τ' ἄλογό μου, ξεσελλώνεται,
Ζῶνομαι τὸ σπαθί μου, και ξεζώνεται,
Γράφω γραφὴ νὰ στείλω, και ξεγράφεται.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

Ὁ τρόπος του σκέπτεσθαι τῶν ἀνθρώπων εἶνε ὄντως περίεργος. Ἐν παντὶ στόματι ἡ φράσις «ἔχει ἄδικον», σημαίνει «δὲν συμφωνεῖ μετ' ἐμοῦ», ὡς «ἔχει δίκαιον» οὐδὲν ἄλλο σημαίνει εἰμὴ μόνον «συμμερίζεται τὴν γνώμην μου.»

Αἱ γυναῖκες ἐπαναστατοῦσι διηνεκῶς κατὰ του μαθηματικοῦ ἀξιώματος ὅτι τὸ περιέχον πρέπει νὰ εἶνε μείζον του περιεχομένου, ἀγωνιζόμεναι ἐν ἰδρωτί του προσώπου αὐτῶν νὰ περιλείψωσι παχεῖαν ὄσφον ἐντὸς στενοῦ στηθοδέσμου ἢ στιβαροῦς πόδας ἐντὸς σινικῶν ὑποδηματίων.

Ἡ ὀλιγολογία πρέπει νὰ προβαίνῃ μέχρι λακωνισμοῦ ὁσάκις πρόκειται περὶ χρησίμων πραγμάτων.

Πάντες ἀγαπῶσι τὴν ἀνάπαυσιν, πλὴν μόνον τῶν ἀναπαυομένων. (Ἀλφόνσος Κάρ).

ΓΡΑΜΜΑΤΟΚΙΒΩΤΙΟΝ

Φίλε κύριε,

Εἰς τὴν ἐρώτησιν του συνδρομητοῦ τής «Ἐστίας» κατὰ ποῖα ἔτη και ὅποια Ἑλληνικὰ νομίσματα ἐκόπησαν ἀπὸ του Κυβερνήτου μέχρι τής σήμερον, δίδωμι ὑμῖν ἐν συντόμῳ τὰς αἰτηθείσας πληροφορίας.

Του Κυβερνήτου Ἰωάνν. Καποδιστριαῦ ἐκόπησαν

- Ἄργυρᾶ
- 1 Φοῖνιξ 1828.
- Χαλκᾶ
- 20 Λεπτὰ 1831.

- 10 Λεπτὰ 1828, 1830, 1831.
- 5 » 1828, 1830, 1831.
- 4 » 1828, 1830, 1831.

Αἱ σφραγίδες τῶν νομισμάτων του Κυβερνήτου κατασκευάσθησαν ὑπὸ τριῶν διαφόρων τεχνιτῶν. Κκι αἱ μὲν τῶν νομισμάτων του 1828 ἐχαράχθησαν ὑπὸ Ἀρμενίου τινὸς χρυσοχόου ὀνομαζομένου Χατζῆ Γρηγόρη, αἱ δὲ του 1830 ὑπὸ Γεωργίου τινὸς ἐκ Καρυταίνης ἐπονομαζομένου Δακαλάου και αἱ του 1831 ὑπὸ του Δημητρίου Κόντου ἐκ Καρπεννησίου. Ἄπαντα δὲ τὰ νομίσματα του Κυβερνήτου ἐκόπησαν ἐν τῷ νομισματοκοπιεῷ τής Αἰγίνης.

Του Βασιλέως Ὁθωνος ἐκόπησαν

- Χρυσᾶ
- 40 Δραχμὰ 1852.
- 20 » 1833, 1852.
- Ἄργυρᾶ
- 5 Δραχμὰ 1833, 1844, 1845, 1846 και 1851.
- 4 Δραχμὴ 1832, 1833, 1834, 1845, 1846, 1847 και 1851.
- 1/2 » 1833, 1834, 1842, 1843, 1846, 1847, 1851 και 1855.
- 1/4 Δραχμῆς 1833, 1834, 1845, 1846, 1851 και 1855.

Χαλκᾶ

- 10 Λεπτὰ 1833, 1836, 1837, 1838, 1843, 1844, 1845, 1846, 1847, 1848, 1849, 1850, 1851 και 1857.
- 5 Λεπτὰ 1833, 1834, 1836, 1837, 1838, 1839, 1840, 1841, 1842, 1844, 1845, 1846, 1847, 1848, 1849, 1851 και 1857.
- 2 Λεπτὰ 1832, 1833, 1834, 1836, 1837, 1838, 1839, 1840, 1842, 1844, 1845, 1847, 1848, 1849, 1851 και 1857.
- 4 Λεπτὸν 1832, 1833, 1834, 1837, 1838, 1839, 1840, 1841, 1842, 1843, 1844, 1845, 1846, 1847, 1848, 1849, 1851 και 1857.

Αἱ σφραγίδες τῶν νομισμάτων του Βασιλέως Ὁθωνος ἐχαράχθησαν ἐν Μονάχῳ ὑπὸ του διασῆμου χαρακτοῦ Voigt, ἐν τῷ νομισματοκοπιεῷ δὲ του Μονάχου ἐκόπησαν ἄπαντα τὰ χρυσᾶ, ἀργυρᾶ και χαλκᾶ νομίσματα του 1832, 1833 και 1834. Ἐκ Μονάχου δὲ ἐστάλησαν αἱ σφραγίδες εις Παρισίους, ἐκόπησαν δὲ και ἐν τῷ ἐκεῖ νομισματοκοπιεῷ πεντάδραχμα και δραχμὰ του 1833, ὡς ἐπίσης, δραχμὰ, ἡμίσεια, δραχ-

μαί και τέτταρα δραχμῆς τοῦ 1834. Τὰ ἐν Παρισίοις κοπέντα νομίσματα φέρουσι τὰ διακριτικὰ σύμβολα τοῦ νομισματοκοπείου τῶν Παρισίων, ἧτοι τὴν ἀγκυραν καὶ τὸ Α, ὅλα δὲ τὰ λοιπὰ νομίσματα τοῦ Βασιλέως Ὁθωνος ἐκόπησαν ἐν τῷ νομισματοκοπείῳ τῶν Ἀθηνῶν.

Τὰ μέχρι τοῦ ἔτους 1841 κοπέντα νομίσματα ἐν τῷ νομισματοκοπείῳ Ἀθηνῶν ἦσαν χαλκᾶ, ἀργυρᾶ δὲ δὲν ἐκόπησαν διότι εἶχε ληφθῆ φροντίς ν' ἀλλαχθῆ ἡ ἐπὶ τῶν νομισμάτων ναυικὴ κεφαλὴ τοῦ Βασιλέως καὶ ἀντικατασταθῆ δι' ἀνδρικήν εἰκόνα· ἐχαράχθη λοιπὸν τῷ 1842 ὑπὸ τοῦ Κάγερ νέα σφραγὶς ἡμισείας δραχμῆς, ἔχουσα τὴν κεφαλὴν τοῦ Ὁθωνος μετὰ μύστακος, ἀλλ' ἡ σφραγὶς αὕτη δὲν ἐπέτυχε καὶ αἱ τῶν λοιπῶν νομισμάτων δὲν ἐγένοντο. Οὐχ ἦττον ἐξετυπώθησαν καὶ τῆς σφραγίδος ταύτης νομίσματα ἐκ τῆς ἡμισείας λοιπὸν δραχμῆς τοῦ 1842, ἧτις εἶναι τὸ πρῶτον ἀργυρῶν νόμισμα ὃπερ ἐκόπη ἐν τῷ νομισματοκοπείῳ τῶν Ἀθηνῶν, ἔχομεν ἀντίτυπα ἐξ ἀμφοτέρων τῶν σφραγίδων, τῆς τοῦ Κάγερ καὶ τῆς τοῦ Voigt. Ἐν τῇ σφραγίδι τῆς ἡμισείας ταύτης δραχμῆς προσετέθη πρὸς ἀριστερὰ τοῦ ἔτους μικρὰ γλαυζὺς ὡς διακριτικὸν σύμβολον τοῦ νομισματοκοπείου Ἀθηνῶν.

Κατὰ τὸ ἔτος 1844 προέκειτο νὰ κοπῶσι πεντάδραχα, καὶ τότε προσετέθη ἡ μικρὰ γλαυζὺς ἐπὶ τινος σφραγίδος τῶν 5 δραχμῶν τοῦ 1833, ἐξετυπώθησαν δὲ ὀλίγα τινὰ τοιαῦτα κομμάτια καὶ εἶτα ἐκόπησαν τὰ φέροντα τὸ πραγματικὸν ἔτος 1844 πεντάδραχα. Κατόπιν παρηγγέθησαν αἱ νέαι σφραγίδες εἰς τὸν ἐν Βιέννῃ διακεκριμένον χαρακτὴν Lange, ὅστις ἐχάραξε τῷ 1845 τὴν σφραγίδα τῶν 5 δραχμῶν, ἧς ἡ κεφαλὴ εἶναι ἀριστα κατεργασμένη, ἀλλὰ δὲν ὁμοιάζει τῷ Βασιλεῖ Ὁθωνικῷ καὶ δὲν ἐγένετο αὐτῆς χρῆσις. Ὅστε καὶ τὰ τοῦ 1843, 1845, 1846 καὶ 1847 ἀργυρᾶ νομίσματα ἐκόπησαν διὰ τῶν ἀρχικῶν σφραγίδων τοῦ Voigt, ἐν δὲ πεντάδραχμον τῆς σφραγίδος τοῦ Lange μοναδικὸν εὑρίσκει ἐν τῇ ἐμῇ συλλογῇ. Μετὰ ταῦτα ὁ Lange ἐχάραξε νέας σφραγίδας ἐν αἷς ἡ κεφαλὴ εἶναι ἐστραμμένη πρὸς ἀριστερὰ, καὶ ἐν ταύταις ἀπεικονίζεται ὁ Βασιλεὺς Ὁθων ἐπιτυχέστατα. Ὁθεν τὰ χρυσᾶ νομίσματα τοῦ 1852, τὰ ἀργυρᾶ τοῦ 1851 καὶ 1855 καὶ τὰ χαλκᾶ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1847 μέχρι τοῦ 1857 ἐξετυπώθησαν διὰ τῶν σφραγίδων τοῦ Lange. Ἐκ τῶν χρυσῶν νομισμάτων τῶν μὲν 40 δραχμῶν ἐκόπησαν ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ κομμάτια μόνον, τῶν δὲ 20 δραχμῶν κέκτημαι ἐν τῇ ἐμῇ συλλογῇ ἑν κομμάτιον, ἀγνώστου ὅμως ἀν ἐκτὸς αὐτοῦ ὑπάρχει γνωστὸν καὶ ἕτερον.

Τὰ νομίσματα τοῦ Βασιλέως ἡμῶν Γεωργίου ἐκόπησαν κατὰ τὸν νέον νόμον τῆς 10 Ἀπριλίου 1867, βᾶσιν ἔχοντα τὴν μεταξὺ Γαλλίας, Ἴτα-

λίας, Βελγίου καὶ Ἑλβετίας συνομολογηθεῖσαν νομισματικὴν σύμβασιν, εἰς ἣν προσεχώρησε καὶ ἡ Ἑλλάς. Αἱ δὲ σφραγίδες τῶν νέων νομισμάτων παρηγγέθησαν εἰς τὸν χαρακτὴν τοῦ νομισματοκοπείου τῶν Παρισίων Barre, ὅστις ἐχάραξε τῷ 1868 τὰς σφραγίδας τῶν 2 δραχμῶν, τῆς δραχμῆς καὶ τῶν 50 λεπτῶν, τῷ δὲ 1869 τὰς σφραγίδας τῶν 20 δραχμῶν, τῶν 10 καὶ τῶν 5, ὡς καὶ τὰς τῶν 20 λεπτῶν, τῶν 10, τῶν 5, τῶν 2 καὶ τοῦ 1 λεπτοῦ. Τῷ δὲ 1873 ἐχάραξε τὴν σφραγίδα τοῦ ἀργυροῦ πενταδράχμου, ἀλλ' ἐν ταύτῃ ὡς καὶ ἐν ταῖς προηγουμέναις σφραγίσιν ἡ κεφαλὴ τοῦ Βασιλέως παρίσταται ναυικὴ καὶ δὲν ἐνεκρίθη. Τῷ 1875 λοιπὸν ἐχαράχθη νέα σφραγὶς τοῦ πενταδράχμου ὡς καὶ τῶν 100 καὶ 50 δραχμῶν, ἐν αἷς ἡ κεφαλὴ τοῦ Βασιλέως εἶναι ἀνδρική φέρουσα μύστακα· νομίσματα δὲ ἐκόπησαν τὰ ἐξῆς:

		Χρυσᾶ
100	Δραχμαὶ	1876.
50	»	»
20	»	»
40	»	»
5	»	»
		Ἀργυρᾶ
5	Δραχμαὶ	1875, 1876.
2	»	1868, 1873.
4	Δραχμῆ	1868, 1873, 1874.
50	Λεπτὰ	1874.
20	»	1874.
		Χαλκᾶ
40	»	1869, 1870.
5	»	1869, 1870.
2	»	1869.
4	Λεπτὸν	1869, 1870.

Ἐκόπησαν δὲ ὀλίγιστα χρυσᾶ τῶν 20, 40 καὶ τῶν 5 δραχμῶν τῷ 1868 ὡς καὶ 50 λεπτῶν τῷ 1868 καὶ 20 λεπτῶν τῷ 1869, ἀλλὰ ταῦτα ἐκόπησαν ὡς δοκίμια τῶν σφραγίδων καὶ οὐχὶ ὡς νομίσματα ἵνα τεθῶσιν εἰς κυκλοφορίαν. Καὶ τὰ μὲν χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα ἐκόπησαν ἐν τῷ νομισματοκοπείῳ τῶν Παρισίων, τὰ δὲ χαλκᾶ ἐκόπησαν ἐν τῷ τοῦ Στρασβούργου.

Π. ΛΙΜΠΡΟΣ.

Ὁ πληθυσμὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου (συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ τῶν Ἑπτὰ Νήσων), ἀνερχόμενος κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ ἔτους 1870 εἰς 1,457,894, δύναται νὰ ὑπολογισθῆ σήμερον εἰς 1,600,000, ἡ δὲ αὐξήσις αὐτοῦ ὑπολογίζεται, διὰ τὴν μέχρι τοῦ 1870 τελ. δεκαετ., κατὰ 1 ἄτομον ἐπὶ 100 κατοίκων.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ. Ἐν σελίδι 575, στήλη α', στίχῳ 52 ἀνάγνωθι ἀντὶ Δ ἄ φ η ν Ἰ τ ε ἄ ν τοῦ Ἀπόλλωνος.

Ἐν σελίδι 701, στήλη α', στίχῳ 23 ἀνάγνωθι ἀντὶ Ν α υ π λ ῖ ο υ Ἰ ω α ν ν ῖ ο υ τ ο ς.